

บัญญัติชาตก บังนิมภาค

ภาคที่ ๑๘

๒ สัหนาทชาตก

นางศรีวิษณุานุกุลกิจ

พิมพ์ในงานปลงศพ

นางศรีวิษณุานุกุลกิจ (ผิว พุ่มพวง) ผู้ภรรยา

เมื่อขมะโรง พ.ศ. ๒๔๗๓

คำนำ

ขุนศรีวิญาณุกุลกิจ มอขฉันทะให้นำยเรือเอก ขุนสุรินทรเส็น
มาแจ้งความยังราชบัณฑิตยสภา ว่ามีความประสงค์จะพิมพ์หนังสือแจก
เป็นตระลักในงานฉาปนกิจศพ นางศรีวิญาณุกุลกิจ (ผิว พุ่มพวง)
ผู้ภรรยาสักเรื่องหนึ่ง ขอให้กรรมการช่วยเลือกเรื่องหนึ่งสอให้ ข้าพเจ้า
ได้เลือกขัญญาสาตกให้พิมพ์ ด้วยเป็นหนังสือซึ่งกรรมการมุ่งหมาย
จะให้มบริบูรณ์ในวรรณคดีของไทย อนุโลมเข้าในนิบาตสาตกอันพิมพ์
ขึ้นโดยพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
อันหนังสือขัญญาสาตกนี้ คือประสมนิทานเก่าแก่ที่เล่ากันใน
เมืองไทยแต่โบราณ ๕๐ เรื่อง (๑) พระสังข์สาวเชียงใหม่รวบรวมแต่ง

(๑) หนังสือขัญญาสาตกนี้ตามที่ได้ตรวจฉบับ มีลักษณะแตกต่างกันเป็น
๒ อย่าง อย่างหนึ่งเรียกว่า "ขัญญาสาตกบันปลาช" แต่ไม่ปรากฏว่ามี "บันตัน"
อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า "ขัญญาสาตกปฐมภาค (คือภาคแรก)" คัมภีร์ ๑
"ขัญญาสาตกปัจฉิมภาค (คือภาคหลัง)" คัมภีร์ ๑ ขัญญาสาตกบันปลาชมีอยู่
คาดค้นทั่วไป แต่ขัญญาสาตกปฐมภาคกับปัจฉิมภาคนั้นหาฉบับขาด แต่แรกอ่านดู
เข้าใจว่าขัญญาสาตกบันปลาชกับขัญญาสาตกปัจฉิมภาคเป็นคัมภีร์เดียวกัน ครั้นตรวจ
สอบกันเข้าตรงกันข้าม ขัญญาสาตกบันปลาชกลับตรงกันกับขัญญาสาตกปฐมภาค
ไปจบคัมภีร์เพียง ๕๐ นิทาน จึงสันนิษฐานว่าคงเป็นด้วยชั้นเดิมผู้แต่งขัญญาสาตก
บันปลาชมุ่งหมายจะให้อนุโลมเข้าในขัญญาสนิบาต ภายหลังมีผู้แต่งนิทานเพิ่มเข้าอีก
๑๔ เรื่อง และมุ่งหมายจะให้หนังสือส่วนหนึ่งต่างหาก ไม่อนุโลมเข้าในนิบาต
จึงเปลี่ยนชื่อขัญญาสาตกบันปลาชเป็นขัญญาสาตกปฐมภาค ส่วนที่แต่งเติมเข้าใหม่
เรียกว่าขัญญาสาตกปัจฉิมภาค.

เขียนชาตกไว้ ในภาษาบาลี เมื่อพระพุทธรักษาพระราชปรมาณราวในระหว่าง
 ๒๐๐๐ จนถึง ๒๒๐๐ ปี อันเป็นสมัยเมื่อพระสงฆ์ชาวประเทศนี้พากัน
 ไปเล่าเรียนมาแต่ลังกาทวีป มีความรู้ภาษามคธแตกฉาน เอาแบบ
 อย่างของพระภิกษุสงฆ์ในลังกาทวีปมาแต่งหนังสือเป็นภาษามคธชนในบ้าน
 เมืองของตน แต่งเป็นอย่างอรรถกถาธรรมาธิบาย เช่นคัมภีร์มิ่งคัลลิตถ
 ที่ป็นต้นบ้าง แต่งเป็นเรื่องสาสนประวัติ เช่นคัมภีร์ชินกาลมาลินี
 เป็นต้น ตามอย่างเรื่องมหาวงศ์พงศาวดารลังกาบ้าง แต่งเป็นชาตก
 เช่นเรื่องขุณฺณาสชาตกนเาอย่างนิบาตชาตกบ้าง โดยเจตนาจะบำรุง
 พระสาสนาให้ถาวร และจะให้หนังสือซึ่งแต่งนั้นเป็นหลักฐานมั่นคง
 ทั่วเป็นภาษาเดียวกับพระไตรปิฎก แต่หนังสือขุณฺณาสชาตกนเห็นจะ
 แต่งในตอนปลายสมัยที่กล่าวมา เพราะความรู้ภาษามคธทุทราลดลง
 ไม่ถึงหนังสือแต่งขึ้นก่อน

หนังสือขุณฺณาสชาตกนคณะขบถเดิมเป็นคัมภีร์ลาน จำนวนรวม
 ๕๐ ผูกด้วยกัน เคยวนเห็นจะมีอยู่แต่ในประเทศสยาม กยทเมือง
 หลวงพระบางและที่กรุงกัมพูชา ทอนหาไม่ มีเรื่องราวปรากฏว่าเคยได้
 คณะขบถไปถึงเมืองพะม่าครั้งหนึ่ง พะม่าเรียกว่า “เชียงใหม่ขุณฺณาส”
 แต่พระเจ้าแผ่นดินพะม่าองค์ใดองค์หนึ่งคิดว่า เป็นหนังสือแต่งปลอม
 พระพุทธวจนะสั่งให้เผาเสีย ในเมืองพะม่าจึงมิได้ มีหนังสือขุณฺณาสชาตก
 เหลืออยู่ คำที่คิดว่าแต่งปลอมพระพุทธวจนะนั้น เพราะพระเจ้าแผ่นดิน
 พะม่าองค์นั้นหลงเชื่อว่าหนังสือนิบาตชาตก หรือที่เราเรียกกันใน
 ภาษาไทยว่า “เรื่องพระเจ้าห้าร้อยห้าสิบชาติ” เป็นพระพุทธวจนะ

ซึ่งที่แท้ทำเป็นเช่นนั้นไม่ ความจริงเป็นดังพระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชวินิจฉัยไว้ในพระราชนิพนธ์
คํานําหนังสือนิบาตชาตกภาคต้น ซึ่งโปรดให้พิมพ์เมื่อในรัชกาลที่ ๕
ว่าเรื่องนิบาตชาตกนั้นคงเป็นนิทานที่เล่ากันในพนเมือง มีมาแต่ก่อน
พุทธกาลช้านาน เมื่อพระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนเวไนยสัตว์ ทรงยกเอาเรื่อง
นิทานมาแสดงเป็นอุปมาในพระธรรมเทศนาเนื่อง ๆ ก็ธรรมดาในเรื่อง
นิทานย่อมต้องมีตัวกและตัวชู้ ตัวกจะเป็นคนก็ตามจะเป็นสัตว์เคี้ยวจวน
ก็ตาม ย่อมเรียกว่า "มหาสัตว์" มาเกิดสมมติชนต่อภายหลังพุทธกาล
ว่า มหาสัตว์ในเรื่องชาตกนั้น คือพระพุทธเจ้าในอดีตชาติ ครั้นเมื่อมา
ตบแต่งร้อยกรองพระไตรปิฎกกันในชั้นหลัง ๆ ผู้แต่งประสงค์จะปลูก
ศรัทธาให้มั่นคงตามความเชื่อดอกของตน จึงแต่งประชุมชาตกประหนึ่งว่า
พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้ชัดเจนว่า มหาสัตว์นั้น ๆ มาเกิดเป็น
พระพุทธองค์และบุคคลหรือสัตว์อื่นนั้น ๆ มาเป็นผู้นั้นผู้นี้ในปัจจุบนชาติ รูป
เรื่องชาตกจึงเป็นเช่นปรากฏอยู่ในหนังสือนิบาตชาตก เพราะความเป็น
ดังอธิบายมานี้ ที่พระสงฆ์ชาวเขียงใหม่เอานิทานในพนเมืองมาแต่งเป็น
ชาตก เป็นแต่แต่งตามแบบอย่างหนังสือเก่า ซึ่งพระคณิศรจนารักษ์
ได้แต่งมาแต่ปางก่อน หาได้ตั้งใจจะหลอกลวงผู้หนึ่งผู้ใดว่าเป็น
พระพุทธรูปนะไม่ พระเจ้าแผ่นดินพะม่าหากเข้าพระทัยลงไปเอง
นิทานในขุณยาสชาตก เป็นนิทานที่ไทยเรารักกันอยู่ชมทราชม
หลายเรื่อง เช่นเรื่องสมทโฆษ เรื่องพระสุนนางมโนหรา เรื่องสังข์ทอง
เรื่องคาวี เรื่องพระรถเสนเป็นต้น การที่เขาหนังสือขุณยาสชาตก

มาแปลพิมพ์จะเป็นประโยชน์สอบสวนให้รู้ว่านิทานเหล่านั้นเรื่องที่เขาเล่า
 มาแต่โบราณเป็นอย่างไร ที่เอามาแต่งเป็นโคลงฉันทะและบทละครอน
 กลอนอ่านเอามาแก้ไขเสียอย่างใดบ้าง และให้รู้เรื่องนิทานเก่าแก่ของ
 ประเทศนี้ ซึ่งมีได้ปรากฏในท่อนก็อีกหลายเรื่อง เรื่องที่พิมพ์ในสมุด
 เล่มนี้ชื่อสหนาทชาตก เป็นเรื่องที่ ๒ ในปัจฉิมภาคแห่งปัญญาสาตก
 ธรรมการราชบัณฑิตยสภา ขอนโมทนาในกุศลบุญราศีกัมมัตถิณา
 นุปัตทาน ซึ่งเจ้าภาพงานศพ นางศรีวิมลานุกุลกิจ (ผิว พุ่มพวง)
 ได้บำเพ็ญเป็นขัตติทานมัยเนองด้วยทวารสังคหธรรม และที่ได้พิมพ์
 หนังสือเรื่องนี้ให้แพร่หลาย

ศิริ ๑๖ พฤษภาคม

นายกกราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๓

บัญญัติชาติก

๒ สัณหนาทชาติก

หลวงอำรงเจตีย์รัฐ (เทศ วิริยรัต) เปรียญ ๔ ประโยคแปล
อดีตกมมยุตโต ตโย โลกาติ อิทิ สตุถา เขตวเน วิหรนโต
อดีตกมมยุตตภิกขุ อารพุก กเถสิ

สตุถา สมนเตจพระบรมศาสดา เมื่อเสด็จประทับอยู่ณพระเชตะวัน
ทรงพระปรารภภิกษุผู้กอบปรักว้ยอดีตกรรมเป็นมูลเหตุ ไค้ตรัสพระธรรม
เทศนานี้ มีคำเริ่มว่า อดีตกมมยุตโต ตโย โลกา คังนึเป็นอาทิ

หิ คังมีความพิศการในนิทานวจนคังนึว่า วันหนึ่งพระภิกษุทั้งหลาย
ประชุมสนทนากันในโรงธรรมสภาว่า ดูกรอาวโสทั้งหลาย น่าเลื่อมใส
นัก พระบรมศาสดาของเราทั้งหลาย พระองค์เป็นผู้สมควรที่บริษทบูชา
อย่างยิ่ง แท้จริงในกาลเมื่อพระบรมศาสดาไค้ตรัสรู้อนตรสัมมาสัมโพธิ
ญาณแล้ว สรรพเทพคาทั้งหลายมีอินทร์พรหมเป็นต้น บริษทเหล่าอน
มียกษและนาคครุฑวิษชาธรเป็นต้น พาภันยชาพระศาสดาด้วยพวงมาลา
คอกไม้และปทีปมีสีและกลิ่นหอมต่าง ๆ ชันไฟจิตร

คังนึพระภควันตยพิตร เมื่อทรงประทับอยู่ณพระคันธกุฎีอัน
ชยด้วยเครื่องหอมฟุ้งทั่วไป พระองค์ทรงสดับคุณกถาซึ่งภิกษุสนทนา
กันนั้นด้วยทิพโสตาต จึงเสด็จยรยาตร์มาสู่โรงธรรมสภาด้วยพุทธ

ขุณฺณสาสคาถก

อธิบายถ้อยงานแล้วตรัสถามว่า ^๒คุณภิกษุทั้งหลาย ^๒ขณฺณพวกเธอ
^๒ประชุมพวกกันด้วยเรื่องราวอะไร ๆ ^๒ข้าพเจ้าบาททั้งหลายประชุมพวกกันด้วย
^๒เรื่องราวอย่างนั้น ๆ ^๒คุณภิกษุทั้งหลาย ^๒เราผู้ตถาคตได้บรรลุปรมา
^๒ภิรมโพธิแล้ว ^๒เป็นผู้ควรที่บริษทจะพึงบูชาอย่างยง ^๒ขณฺณไม่เป็นสิ่งที่น่า
^๒อัศจรรย์เลย ^๒ในกาลปางก่อนตถาคตยังแสวงหาอนตรสัมมาสัมโพธิญาณ
^๒อยู่ ^๒เป็นผู้สมควรอันยทคฺลยชาแล้วยง ^๒คำขณฺณสมจริงในกาลเมื่อ
^๒ตถาคตได้เกิดเป็นสีหนาทกุมาร ^๒สรรพเทพา มีท้าวอินทราและพรหมา
^๒เป็นต้น ^๒เกลอนกล่นพากันมาแต่ธกามาพจรและพรหมโลก ^๒พร้อมกัน
^๒บูชาเราตถาคตด้วยเครื่องสักการะมีระเบียบของหอมเป็นต้น ^๒ทรงตรัส
^๒คณแล้วกนงอยู่ ^๒พระภิกษุทั้งหลายจะใคร่รู้ ^๒จึงกราบทูลขอให้ทรงตรัส
^๒เทศนา ^๒พระองค์จึงทรงนำอคตนิทานมาอ้างคังปรากฏค่อไปนว่า

อดีเต ภิกขเว สตสหสฺสาธาเก ฯ ๑ ๑ ๑ สุลฺลณฺนปโป อโหสิ
^๒คุณภิกษุทั้งหลาย ^๒ในกาลที่ล่วงมาแล้วนาน ^๒คราวเมื่อตถาคตได้
^๒พยากรณ์แล้วล่วงมาได้ ^๒สี่สงไสยยั้งด้วยแสนกัลป ^๒คราวนั้นสุญกัลป
^๒อันหนึ่งปรากฏขณในโลก ^๒มีพระเจ้าพรหมที่ตองค้หนึ่ง ^๒ครองราชสมบัติ
^๒อยู่ณพรหมวคินคร ^๒ยังมีกณฺณพผู้หนึ่งมีทรพยสมบัตินยได้ ^๒สียแปดโกฏ
^๒ภายหลังสมบัตินั้นถึงความเสอมสนหมคไปด้วยภยต่าง ๆ ^๒ในที่สุดกณฺณพ
^๒นั้นรักษาทรพยไว้ ^๒โดยประมาณพนหนึ่ง ^๒ถึงความขาดณผู้คนข้าวทาส
^๒กรรมกรภักพากันหลบหนีไปสน ^๒ทนเลยงชพอยกัภรรยาสองคนเท่านั้น

คุกกรณิกขทั้งหลาย มารดาบิดาของเราผู้ตถาคตเมื่อยังเยาว์เพื่อกศล
 สมภารจะให้บริบูรณ์อยู่นั้นไปเกิดในเทวโลก ก็ฝ่ายพระพุทธบิดานันทาน
 ไปเกิดเป็นพลาหกเทวบุตร อยู่ในเทวโลกชั้นปรนิมิสวดี ส่วนพระพุทธ
 มารดานันทานสร้างสมกศลตามพระพุทธบิดา ท่านไปเกิดในคสิตเทวโลก
 ครั้นสิ้นอำนาจบุญแล้วจุติจากเทวโลก มาถือปฏิสนธิในครรภ์ภรรยาแห่ง
 กุณฑลีนนั้น ครั้นวันพระพุทธมารดาปฏิสนธินั้น ภรรยาคุณฑลีนนั้น
 เห็นว่า มีบุรุษผู้หนึ่งถือเอาถาดทองคำอันเต็มไปด้วยปลาและเน้อและสุป
 พยัญชนะ ประคองเข้าไปยังสำนักแห่งกุณฑลีนภรรยาแล้วมอบถาดทอง
 นั้นให้ กุณฑลีนภรรยาเห็นพอรับเอาถาดทองไว้ ก็ตกใจตน ครั้นรุ่งขึ้นเช้า
 ภรรยาคุณฑลีนจึงหาเข้าตอกตอกไม้แล้วไปยังสำนักท่านผู้รู้ ท่านนายฝน
 เล่าความฝันให้ฟังแล้วก็ถามผลแห่งความฝัน ท่านผู้รู้ ท่านนายฝนตรวจ
 ลักษณะฝันแล้วพยากรณ์ว่า ท่านก็มีครรภ์ทารกอยู่ในครรภ์นั้นจะเป็น
 หญิง หญิงนั้นคลอดแล้วเจริญรุ่งขึ้นเป็นกุมารี ท่านทั้งสองผู้เป็น
 บิดามารดาจึงทำกาลตายไป เมื่อกุมารีธิดาของท่านมีอายุครบยี่สิบยี่
 จักได้ลูกผู้ชายคนหนึ่งหาบิดามีได้ ลูกชายคนนั้นก็มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่
 สามารถจะครอบครองสากลทวีปเป็นเพียงแท้

ภรรยาคุณฑลีนครั้นสิ้นศขทัยแล้วก็ลากลับมาเรือนของตน
 ออกสำหรับรักษาครรภ์ของตนไว้ จนคลอดถึง สิบเดือนจึงคลอดธิดาออกมา
 มารดาบิดาจึงให้นามว่าสุณฎภาคี เมื่อนางกุมารีมีอายุได้ สิบยี่สิบเอ็ด
 มีสิริวรรณะอันทรียงามออกมามีลักษณะแต่ว่างานนั้นหายาก๐๖บุรุษชายคนใด
 เห็นแล้วก็ให้เสียวสยดสยอง ต่อนั้นมารดาบิดาทองทั้งสองนั้นครั้นถูกโรค

ขบคนแล้วก็ทากาลตายไป นางสุณฺณาคคนนักถึงอนาถาทาทพงมีได้
 ต่อกาลนานมานางนั้นมีอายุครบยี่สิบขบจึงไปอาศัยอยู่กับนายคามโกชก^(๑)
 นั้นปราศจากความกรุณาภิภาศนางกุมาริตัวววาจาหยายช้ำต่าง ๆ

อยู่มาขบหนึ่งถึงฤดูจะไถนา นางสุณฺณาคคนนึกคชนมาว่า เราอาศัย
 อยู่กับนายคามโกชกผู้หาความกรุณามีได้ ถูกตำลกว่าต่าง ๆ ทนอยู่
 มาไถนานถึงเพียงนี้ ถ้าหากว่าจะมีผู้ชายคนใดคนหนึ่งเขาจักมาขอเรา
 เอาไปเป็นภรรยาไซ้ นายคามโกชกก็จะหาเหตุต่าง ๆ แกล้งข่มเหงเรา
 ถ้ากระไรเราจักขอยืมนาของนายคามโกชกทำสักกรีสหนึ่งหรือสองกรีส
 ภายหลังเราแสวงหาทรัพย์เป็นต้นทุนไถ จึงจะคืนทนนานให้นายคามโกชก
 คิดตกลงในใจแล้วก็ไปหานายคามโกชกบอกความว่า ข้าแต่ นาย คิฉน
 มาอาศัยท่านอยู่นี้ได้ไถยแล้ว ขบคนคิฉนจะขมทนาท่านทำสักกรีสหนึ่ง
 หรือสองกรีสก่อน ภายหลังหาทรัพย์ต้นทุนไถจะคืนทนให้แก่ท่าน
 นายคามโกชกนั้นก็ยินดี ด้วยหวังใจจะให้นางสุณฺณาคีออกจากเรือน
 เพราะว่าเห็นหญิงปากร้ายจึงพูดว่า คิหละแม่ เราจักให้ทนาทหนึ่งกรีส
 อันให้ผลเมล็ดเข้าราวยี่สิบลำเรอมากแก่เจ้า แต่เจ้าต้องไปหาเข้าปลูก
 ในสำนักคนอื่น เราจะช่วยทำการไถและหว่านให้แก่เจ้า นายคามโกชก
 พูดตกลงกันแล้ว จึงบอกให้ทนาคำยลหนึ่ง ซึ่งเป็นทสุณฺจรวไปมา
 แห่งโคกระบืออยู่ใกล้ชายป่า นางสุณฺณาคีจึงลา นายคามโกชกไปเที่ยว
 ขอเข้าปลูกตามชาวบ้าน ได้เข้าปลูกอันให้ผลตลอดขบข้าง และเข้าปลูก

(๑) หมายควาว่า นายอำเภอ หรือกำนัน

ให้ผลกลางขบ่าง อินให้ผลปลายขบ่าง อินให้ผลไม่เสมอกันขบ่าง แล้ว
นางก็จัดการไถนาทำกระท่อมน้อย ๆ อยู่รักษานาแต่ผู้เดียว
คราวครั้งนั้นในชมพูทวีป มีพวกยี่ศาจและพวกยักษ์ ไปสู่สำนัก
ท้าวเวสสวัณ พากันบำรุงท้าวเวสสวัณด้วยความอุตสาหมากสิ้นกาล
ช้านาน ยี่ศาจและยักษ์บางพวกร้องขออาณาเขตต์ ในป่ากระท้าวเวสสวัณ
แล้ว จับสัตว์และมนุษย์ที่เที่ยวไปในอาณาเขตต์นั้นกินเป็นอาหาร ยี่ศาจ
และยักษ์บางพวกร้องขอกระตังเหล็ก (๓) กระท้าวเวสสวัณ สามารถจะ
ครอบสัตว์เป็นให้ตายกินเนื้อเป็นอาหาร ยี่ศาจและยักษ์บางพวกขอไม้เท้า
มีฤทธิ์มากกระท้าวเวสสวัณ อินสามารถชข้างตนให้ตายชข้างปลาย
ให้เย็น ยี่ศาจและยักษ์บางพวกขอกายของตนกระท้าวเวสสวัณ ให้
สามารถเหิรไปในอากาศได้ และให้สามารถกระแทกกายมนุษย์ตาย
กินเนื้อเป็นอาหาร ยี่ศาจและยักษ์บางพวกขอพรกระท้าวเวสสวัณไว้ เพื่อ
ให้มีสรีระกายใหญ่ยิ่ง สามารถอาจวิ่งไล่จับมนุษย์กินได้ง่าย

ครั้งนั้นท้าวสักกเทวราช พิจารณาคุณสมบัติโลกทั่วไปด้วยทิพจักขุ
เห็นมนุษย์ในชมพูทวีปพินาศไปด้วยภัยต่าง ๆ เมื่อจะแสวงหาบุคคลผู้
จะเป็นที่พึ่งแก่มนุษย์ชาวชมพูทวีปด้วยเมตตาจิตจึงคิดว่า มนุษย์คนไหน
นอกจากท่านที่เป็นหน่อพระพุทธเจ้าแล้ว ไม่อาจเป็นที่พึ่งแก่พวกมนุษย์
ได้ ก็ยวณไม่มีท่านพุทธังกรมารเกิดในโลกนี้เลย ก็ท่านพุทธังกรมารไปเกิด
อยู่ที่ไหนเล่า ทอดพระเนตรเห็นพระมหาสัตว์เจ้าอยู่ในคาวคงสเทวโลก
จนระจฤติแล้ว จึงคิดบุตรระกุลบิดามารดาของพระมหาสัตว์คือไป เห็น

(๓) น่าจะแปลว่า สุ่มเหล็ก

เวลาหกทเววยตรผู้บิดาพระมหาสัตว์นั้น อันเกิดแล้วในชั้นปรณิมิตสวดี เห็น
นางสุณฺณภาคิอายุครบยี่สิบยี่ ผู้มารดาพระ มหาสัตว์เจ้า อาศัยบ้านนายคาม
โกชกอยู่ณบ้งจันตคาม ในแคว้นแคว้นพรหมวคินคร ในมนุษยโลก ท้าว
สักกเทวราชก็เกิด โสมนัสแล้ว ปรารธนาจะ ให้พระ โพลีสัตว์เกิด ในครรภ์
นางสุณฺณภาคิจึงคิดว่่า เทยวนมารดาบิดาของพระมหาสัตว์นั้น หาได้
อยู่ร่วมในทแห่งเดียวกันไม่ ถ้ากระไรเราจะใช้ ให้เวลาหกทเววยตรนั้น
เทยวไปไกล ๆ ทนาของนางสุณฺณภาคิ ด้วยเพศเป็นช่างฆ่าทำอาการคล้าย
จะฆ่าทนาเสีย แล้วจะให้เสด็จรอยเท้าข้างไว้ในทนาแล้วจะให้ทำอาการ
หนีไปจากทนั้น ครั้นนางสุณฺณภาคิเห็นดังนั้นก็จักตามข้างไป ไม่เห็นแล้ว
ก็จะกลับมามีกายาล้าบากหยากจะกินน้ำ ครั้นเห็นน้ำในรอยเท้าข้างก็จะ
ดื่มกิน ขณะนั้นเราจะเชิญท่านพุทธังกูร ให้ ถือปฏิสันธิในครรภ์ของ
นางสุณฺณภาคิโดยทันที

ท้าว โภษิตำริ แล้วก็เสด็จไปยังสำนักเวลาหกทเววยตร แล้วตรัสว่่า
แน่ท่านผู้นิรทกซ์ ท่านจงไปยังมนุษยโลกแปลงกายเป็นกฤษณะทัวใหญ่
แล้วฆ่าเหยยบทนา ของนางสุณฺณภาคิ แลเสด็จ รอยเท้าไว้ในทนานั้นแล้วหนีไป
เสียจากทนั้น แล้วจงแลเสด็จรอยเท้าไว้ ททางจะไปยังนครทั้ง ๕ คือ
สังกัสสนคร ๑ สหัสสนคร ๑ เซฏฐปุณนคร ๑ รัมมนคร ๑ พาราณสินคร ๑
ทำเสร็จแล้วจงกลับมายังทคนเกิด ท้าวสักกเทวราชตรัสสังคงนแล้วก็
เสด็จไปยังสำนักพระ โพลีสัตว์แล้วตรัสว่่า แน่มหาบุรุษ กาลนี้เป็นกาล
ที่จะทรงฆ่าเพี้ยบารมีแล้ว ขอเชิญท่านไปถือปฏิสันธิในครรภ์ของนาง
สุณฺณภาคิผู้อยู่ในเมืองพรหมวคินั้น ท่านจะได้เป็นเอกราชเป็นใหญ่ยิ่งใน
โสฬสนคร ในชมพูทวีปเพียงแท้ พระบรมโพลีสัตว์ก็ยินคิรับคำเชิญของ

ท้าวสักกเทวราชไว้ ท้าวสหสังข์ครันถือปฏิญาณของพระโพธิสัตว์แล้วก็
เสด็จกลับยังที่อยู่ของพระองค์

ส่วนเวลาหกทเวบุตรนั้น จึงนิรมิตรูปเป็นช่างใหญ่ไปเหยียบย่ำ
ที่นาของนางสุญภาคีแสดกรอยเท้าไว้ ให้ปรากฏ แล้วยังแสดกรอยเท้า
ไว้ อีกห้ารอย มรอยเท้าทางจะไปเมืองสังกสินครเป็นต้น เสร็จแล้วก็กลับ
ไปยังที่อยู่ของตน ครันรุ่งขึ้นนางสุญภาคีนั้น เห็นที่นาอันช่าง
เหยียบย่ำทำให้เป็นรอยก็น้อยใจคิดไปว่า เราทำนาไว้ไว้หนึ่งเท่านั้น ยัง
มีช่างมาเหยียบที่นาของเราเสีย เราจะได้อาหารที่ไหนกินเล่า เขาเออะ
เราจักตามไปฆ่าช่างนั้นเสียให้ได้ นางก็ติดตามรอยเท้าช่างไปด้วย
กำลังโกรธก็หาพบช่างนั้นไม่ เห็นรอยหยอขบข่าทั้งกระหายน้ำเป็นกำลัง
จึงหวนกลับมา เห็นวาริอันมีอยู่ในรอยเท้าช่างนางก็กวรวารินนคัมภิน
คราวนั้นพระโพธิสัตว์พิจารณาคุณพระมารดาด้วยทิพจักขุแล้ว เห็นนาง
สุญภาคีเคยเป็นมารดาของพระองค์มา จึงจุติจากเทวโลกถือปฏิสนธิใน
ครรภ์ของนางสุญภาคี ในวันทันนางนคัมภารในรอยเท้าช่างนั้น

ในราตรีวันนั้นนางสุญภาคีนมิตระฝันเห็นว่า มีลมมกของหนึ่งพัดมา
แต่ทิศทั้งสี่ พัดหอบเอานางสุญภาคีไปวางไว้เหยียดอกเขาสุวรรณพรกขชาติ
ภูเขานนกวนาคลังด้วยกำลังลมพัด นางสุญภาคีตกใจตนชนกกลัวจนตัวสั่น
ครันรุ่งขึ้นเข้าบริโภคอาหารแล้ว ถอนเอาเข้ตอกตอกไม้เป็นต้นไปสู่สำนัก
ท่านผู้รู้ท่านนายฝน เล่าความฝันที่ตนเห็นนั้นให้ท่านฟังแล้วก็นั่งอยู่ส่วนหนึ่ง
ท่านผู้รู้ท่านนายฝนจึงพยากรณ์ว่า คุณแม่สุญภาคี ท่านนี้มีได้สมิตร
สังวาสกับบุรุษคนใดแต่จะได้อีกชายอันเล็กผู้หนึ่ง ลูกชายของท่านกับ

ตัวท่านจักได้เป็นใหญ่ในสากลทวีปเพียงแท้ นางสุณฺณภาคิตฺตราชคังนั้น
แล้วลากลับมายังกระท่อมของตนคึกครองไปว่า เราจะไ้ทำสังวาสกัษ
บุรุษคนใดก็หาไม่ ท่านผู้รู้มาบอกกระเราว่าจะไ้ลูกผู้ชายคังนี้ ความ
ขอนนํ้าอศฺจรรยฺใจนํก

จำเดิมตังแต่กาลนั้นลวงไปไ้ไ้เดือนหนึ่ง จึงนางสุณฺณภาคิตฺตราชคัง
ปรากฏแก่มหาชนทัวไป นายคามโกชกเห็นนางสุณฺณภาคิตฺตราชคัง
ถามว่า คุณแม่สุณฺณภาคิตฺตราชคัง เจ้าทำสังวาสกัษบุรุษคนใด จงระบุชื่อ
บุรุษคนนั้นไ้เราเรูจัก เราจักทำบุรุษคนนั้นไ้เป็นผัวของเจ้าเสียเดยวณํ
ข้าแต่ นาย คณฺณไม่ไ้ไ้ทำสังวาสกัษบุรุษคนใด คณฺณไม่อาจจะบอก
บุรุษคนนั้นไ้ท่านเรูจักไ้ นายคามโกชกนั้นโกรธเหลือเกินจึงปริภาศ
นางสุณฺณภาคิตฺตราชคังว่าหาหาว่า คุณหญิงถ้อย หญิงคนใดไม่ทำสังวาส
กัษบุรุษ หญิงคนนั้นยอมไม่มีครรรกเลย เจ้ากล่าวมุสาวาทไม่สมควร
จะอยู่ในบ้านเรือนของเรา เจ้าจงออกไปเสียไ้พ้นบ้านเรือนของเรา

นางสุณฺณภาคิตฺตราชคังคำปริภาศคังนั้นก็ระอาายชคฺใจชนมาจึงตอบว่า
ท่านคามโกชกคนชั่วร้าย เมื่อคณฺณพูดจริง ๆ ท่านก็ไม่เชื่อ ท่าน
แกล้งกล่าววาคณฺณทำชั่วร้ายแล้วชบไล้คณฺณ ตัวท่านหาใช่เป็นสัษบุรุษไม่
พูดเท่านั้นแล้วกลุกชนจากอาศน เกียเครื่องใช้สรอยของตน ชนออก
จากบ้านเรือนนายคามโกชก แล้วไปขออาศัยอยู่ณที่อื่นต่อไป ผลเข้ากล้า
ของนางสุณฺณภาคิตฺตราชคังทำไว้นั้น ก็ไ้สำเร็จผลบริบูรณ์เป็นปกติ มหาชน
มีนายคามโกชกเห็นคณฺณเห็นผลเข้ากล้าของนางสุณฺณภาคิตฺตราชคังคังนั้น ก็พา
กนํอศฺจรรยฺใจเกินประมาณยงหนักหนา

๒ สัทนาทชาตก

ส่วนนางสฤงษากุมารินนี้ ครันตงครรภถวนสยเคอนขริขรณแลวก
 คลอคยตรเป็นพี่ชาย เวลาคลอคนนี้ก็สะทวกคายหามัทกชเวทนาเหมือน
 หญิงอื่น ๆ ไม่ ทัวยอำนาจขุญ สม่ภาวของพระ โพิธัสตัวหากคัมครอง
 รักษา มารคานนี้ค้อยประคองเลียงขตรไว้เป็นอันดี บุคนี้้นหามโรคไม่
 ครันเจริญวียกสมขรณควยลกษณราชมรูปโสภาน่าพิงชม เมอวันจะถอ
 เหาชอกุมารินนี้ มารคาให้ ชอว่าหิตถียตตกumar เพราะฮาคียทนาง
 คมนำในรอยเท้าข้างเป็นนิมิตรเควองหมาย

จำเคิมแต่นั้นมา หิตถียตตกumarลง ความเจริญขึ้น โดยลำคัย
 ครันมีอายุครบเจคขเมอจะไปยังขานหรืออนคิมหรือข่าไม้ ก็ไค้ไปพร้อม
 กัขมารคาเสมอไป วันหนึ่งหิตถียตตกumarไค้ไปข่า แลวงหารากไม้
 ผลไม้เป็นอาหาร ครันเห็นเถามันเถาหนึ่งจึงพคคะมารคาว่าข่าแต่มารคา
 เถามันนงอกงามนิกมารคาจึงขคข้อยลงตรงนเถค ภายหลงขापเจ้าจกทำ
 ตามชงมารคาขคไว้ มารคาจึงเริ่มขคข้อยก่อนตามค้ำขคขคออก แลวงจ
 บังคขให้ขคขคตามค้อภายหลง

เมอชนทงสองกำลังขคคัยมุลคินอัย ยกษคนหนึ่งมาพขเข้าหวัง
 จะกินชนทงสองนั้น จึงนรมิตกายของคนให้สูงประมาณเท่าคันตาล
 มีอาการพลกน่ากลวเขาไปยังทนน ฝ่ายมารคาพระ โพิธัสตัวนังอัยไกล
 ปากข้อย เห็นยกษมาคังนงจึงร้องเวียกขคขคว่า คคกรพ้อ เคยวนขคคาง
 คนหนึ่งรูปร่างกายน่ากลวเคินเข้ามา พ้อจขนมาจากข้อยเสียโดยเร็ว
 กุมารไค้ ยินมารคารอจเวียกคังนง กิรบขนมาเห็นยกษแลวงจะไค้กลว

ก็หาไม่ บอกกะมารดาว่าข้าแต่มารดา บิศาจมหายกษัตริย์คนนั้นมาจะจับเอา
เราไปกินเป็นอาหาร มารดาอย่ากลัวเลย ข้าพเจ้าจักสำแดงฤทธิ์ให้
มารดาเห็นในวันนี้

ลำดับนั้นแล บิศาจยกษัตริย์เดินเข้ามาใกล้มารดาและบุตรนั้น พระ
โพธิสัตว์จึงประหารยกษัตริย์ด้วยมือและขบถอดสัณหาทว่า ดกรยกษัตริย์คนชั่วร้าย
เจ้าเข้ามาใกล้เราเพื่อจะเอาอะไรหรือ มหายกษัตริย์คนสัณหาทของ
พระโพธิสัตว์คงนั้นก็ตกใจไม่อาจเข้าไปใกล้ ก็ยืนนิ่งอยู่ที่นั่น กุมารนั้น
เห็นยกษัตริย์ยืนอยู่จึงได้ โศกซนไปยืนอยู่บนข่ามหายกษัตริย์ด้วยกำลังกายของตน
จึงเอากราบิภักดิ์แล้วชวว่า แน่ะยกษัตริย์คนชั่วร้ายเจ้าทำอาการจะกินมารดา
เรา เราจักตอขศิระะเจ้าให้แตกด้วยกำหัตของเรานะคน มหายกษ
โศกสัณหาทนั้นให้สะกัตกใจกลัวแล้ววิงวอนว่า ข้าแต่มหาบรุษ ท่านจง
อดโทษให้แก่ข้าพเจ้าเถิด ข้าพเจ้าไม่รู้จักหญิงผู้นี้ว่าเป็นมารดาของท่าน
จำเดิมแต่ข้าพเจ้าเกิดมาจนมีอายุถึงสามสิบขวบเขาน ข้าพเจ้าเที่ยวไปใน
นานาประเทศ จับมนุษย์มากินเป็นอาหารประมาณนี้ไม่ถ้วน ข้าพเจ้า
ไม่ได้พบบุคคลผู้มีฤทธิเดชานภาพเหมือนดังท่านนี้เลย ขอท่านจงมี
เมตตาให้ท่านชีวิตแก่ข้าพเจ้าเถิด

พระโพธิสัตว์สัณหาทว่าจามหายกษัตริย์วิงวอนดังนั้นจึงพูดว่า แน่ะมหา
ยกษัตริย์ ถ้าหากว่าเจ้าขอชีวิตไว้ ไชริเราจะยกให้ แต่เจ้าอย่าฆ่ามนุษย์
ในแคว้นแคว้นพรหมวคันครและแคว้นแคว้นเมืองอื่น ๆ เลย มหายกษัตริย์นั้นก็
ให้สัญญาไว้แก่พระโพธิสัตว์ว่าจะไม่ฆ่ามนุษย์กินอีกต่อไป หัตถิ์ปุตต
กุมารนั้นจึงลงจากข่ามหายกษัตริย์แล้วนั่งอยู่ มหายกษัตริย์ก็หมอบลงแทบ

บาทมูลพระโพธิสัตว์ อ้าลาไปยังบ้านใหญ่ไกลที่อยู่หม่อมมนุษย์สำเร็จวสัน
ก็อยู่ในบ้านนั้น

พระโพธิสัตว์สองคนก็ขมารคา ถอมมูลมันซึ่งชุกโตก็กลับไปยัง
บ้านเรือนของตน นางศัญญาจึงตำริว่าลูกของเรามีเคชใหญ่ แต่ก่อน
เราก็คงไม่เคยเห็นพวงมาเห็นวณน เหตุเรื่องนั้นก็สมกับท่านายฉันทเราได้เห็น
แล้ว ลูกของเราจักเป็นอัครราชในสาagalสมพทวิปเทียงแท้ ตำริแล้วก็
เกิดโสมนัสจึงผลัดซื้อลูกเสียใหม่ให้นามว่าสัทนาทกุมาร เมื่อสัทนาท
กุมารมีวสสาายกาลถวนสยหายจึงถามมารคาว่า ข้าแต่มารคา ทารก
ทั้งหลายในบ้านนเขามียคาทุกคน ก็เหตุไรเล่าตัวข้าพเจ้าจึงไม่มียคา
เหมือนเขา แม่เจ้าจึงบอกยคาให้ข้าพเจ้ารู้จักบ้าง ๆ คุกรพ่อ
มารคามืออายุได้ยสี่ขย มีช่างใหญ่ตัวหนึ่งมาเหยยขย้าทนาของมารคา
แล้วหนีไป มารคาซัดใจไล่ตามช่างนั้นไปหาที่นั้นไม่ มารคาเห็นคเห็นอย
เมื่อยลาเตนกลยมากระหายน้ำเต็มท เห็นวารในรอยเท้าช่างสารจึง
คมนานนกินจนอม ตอนนั้นมามารคาก็ครรรจจกลอยคบุตรคือตัวพอน ๆ
ข้าแต่มารคา ข้าพเจ้าก็เป็นลูกช่างกระนั้นหรือ ๆ เออพ่อเป็นลูกช่าง
แน่หละ คุกรพ่อ เมื่อพอยังเป็นพาลทารกอยนั้นมารคาให้นามพ่อ
ว่าหัตถิปตตกุมาร เพราะอาศัยเหตุที่มารคาคมน้ำในรอยเท้าช่างกิน
ยคนพ่อเจริญรุ่งชนมามารคาจึงเปลยชอเต็มเสีย ให้นามใหม่ว่า
สัทนาทกุมารกระนั้น

พระโพธิสัตว์สะคย ความตามมารคาบอกดังนี้ ก็ถอมมันในสันดาน
ของตนว่าช่างนั้นเป็นยคาจริง เพราะเหตุว่าอันบุญสมภารทำนัสสยใน

ขุณฺณาสชาคก

ข้างหากตักเตือนใจจึงพูดกะมารดาว่า ข้าแต่มารดา บิดคนข้าพเจ้า
 จักขอลามารดาไปเที่ยวแสวงหาข้างผู้เป็นบิดา ๆ คุณรพื่อ พ่อจัก
 ไปเสาะหาบิดาก็คหาพบไม่ ค้วยวาทรอยเท้าข้างซึ่งมารดาคิมแล้วนาน
 ประมาณถึงสิบห้าปี บิดนรอยเท้าในนจักศุณยหมดแล้ว เคียวนพื่อไม่
 อาจเห็นได้ซิคเงิน ๆ ข้าแต่มารดา ถ้าหากว่ารอยเท้าข้างจักศุณย
 หายเสียไซ้ร มารดาจงกรุณาพาข้าพเจ้าไปให้ถึงที่ ๆ มารดาคิมนำ
 กินเถิด นางสญญภาคิมความอาลัยในบุตรจึงพูดห้ามอีกว่า คุณรพื่อ ถ้า
 ว่ามารดาพาพื่อไปช้รอยเท้าให้ในที่นั้น ถ้าว่าพื่อเห็นรอยเท้ายังปรากฏอยู่
 แล้วจักตามบิดาไป และจะทิ้งมารดาไว้คนเดียว มารดาหาที่พึ่ง
 มิได้ทอภัยต่าง ๆ มิยศำจภัยเป็นตนบียคน นยวันมารดาจักหาชีวิตไม่
 พื่ออย่าพอใจในคิที่ไปหาบิดานั้นเลย ๆ ข้าแต่มารดา ถ้าว่ามารดา
 กลัวภัย ข้าพเจ้าจักพามารดาไปให้อยู่ในราชสำนักพระเจ้าพรหมทัตต์
 มารดาอย่าโทมนัสเลย ช่วยพาข้าพเจ้าไปให้ถึงทรอยเท้าบิดาของ
 ข้าพเจ้าค้วยเถิด

นางสญญภาคิจึงพาพระโพธิสัตว์ไป ช้ให้เห็นรอยเท้าพระยาบุญสร
 ทคนคิมนากิน พระโพธิสัตว์เห็นแล้วก็ได้มนัสยินดี จึงพร้อมค้วยมารดา
 กลับมาเรือน จึงอ้อนวอนมารดาขอลาเพื่อจะไปติดตามหาบิดา ครั้น
 มารดาอนุญาตแล้วก็พามารดาไปยังราชสำนักแล้วกราบทูลว่า ข้าแต่
 พระมหाराช ข้าพช้บาทขอทูลลาไปเสาะหาบิดา ขอฝากมารดาไว้
 ในสำนักพระองค์ค้วย พระเจ้าช้ พระโพธิสัตว์เฝ้าทูลฝากมารดา
 ไว้ ในสำนักของพระราชาค้วยเคยคู้กันมาในกาลปางก่อน พระ

โพธิสัตว์กราบไหว้อำลามารดาแล้วสั่งว่า ข้าแต่มารดา ๆ จงอยู่ใน
 ราชสำนัก ข้าพเจ้าจักขอลาไปณบัดนี้ ๆ คุณกรพ่อ พ่อจักไปติด
 ตามบิดาขอให้พ่อมีชัยชนะแก่หม่อมขี้จามิตรผู้คิดประทุษร้ายทั้งปวงเถิด
 ขอให้ก่อปรักไถ่ความสุขปราศทุกข์ในราศีทุกทีวารাত্রีทั้งปวง ขอ
 ความมงคลใหญ่หลวงจงมีแก่พ่อ ขอให้พ่อมีอายุยืนยงนาน และชอกุศล
 ธรรมจงช่วยอุปถัมภ์ค้ำชูพ่อสิ้นกาลเนืองนิตย์ พระโพธิสัตว์ประคอง
 หัตถ์ทำอัญชลีพระมารดาแล้ว ก็เสาะหารอยเท้าข้างไป

นางสุนุภาก็คงอยู่ในราชสำนัก ระลึกลงบุตรอยู่เป็นนิตย์แต่หา
 ได้มีจิตคิดในฉันทราศเหมือนหญิงสามัญนั้นไม่ เพราะได้สั่งสมบุญ
 สมภารไว้มาก กบทั้งเป็นสัตว์บรรลืออันมาแล้วแต่คสิทวิมาน เมื่อ
 พระโพธิสัตว์ไปติดตามรอยเท้าข้างอยู่นั้น มหาชนมีอำมาตย์เป็นต้น
 พากันปรารภนางสุนุภาคีเป็นบาทบริจาริกา พากันเล่าโลมนาง
 สุนุภาคีด้วยมธุรพเน นางสุนุภากีก็มีใจยินดีในมธุรวาจาของมหาชน
 มีอำมาตย์เป็นต้นเหล่านั้น มหาชนมีอำมาตย์เป็นต้นก็ไม่อาจเข้าไป
 ใกล้และทำข่มเหงนางสุนุภาคีได้ เพราะเหตุบุญสมภารของพระโพธิ
 สัตว์คุ้มครองรักษาไว้

พระโพธิสัตว์เจ้าติดตามรอยเท้าข้างไปตามลำดับ ล่วงพ้นแดน
 พรหมวคินครไปจนถึงสังกัสสนคร บุตรอำมาตย์ในนครนั้นนามว่า
 พลังกกุมาร อายุได้ยี่สิบขวบมากสามารถถอนอกไฟและต้นไม้ได้
 วันหนึ่งพระราชาสังกัสส รัชสั่งให้หาตัวพลังกกุมารเข้ามาเฝ้าแล้วตรัส
 ว่า แน่ะเจ้ากุมาร ตัวเจ้าหนุ่มแน่นอยู่ เมื่อบิดาของเจ้าตายไปแล้ว

เจ้าจกไทรยตำแหน่งที่ฐานันดรของบิดาเจ้า ยศนี้เจ้าจึงไปถอนกอไม้
 เอมามาปลูกไว้ให้รอยกำแพงเมือง ถ้าหากว่าพวกชาวศึกมาล้อมเมือง
 เราไซร์ ก็จะไม่อาจเข้าไปภายในเมืองได้ พลังกกุमारวัยโองการแล้ว
 ถวายค่าน้ำไปฆ่าไม้ ถอนพุ่มไม้ ไม้แล้วทำให้เป็นทาบ ๆ นำมาปลูก
 ไว้ตามพระราชดำรัสทุก ๆ วัน

คราวนั้นสหนาทกมารเมอเดินตามรอยเท้าข้างไป ไทรยพลังก
 กุมารกำลังนำพุ่มไม้ ไม้อันหนึ่งทาบทาบข้างหนึ่ง จึงคิดว่าบุรุษผู้นี้
 พุ่มไม้ ไม้อันหนึ่ง ๆ มาทาบทาบ ทำอาการเหมือนว่าตนมีกำลังมาก
 กว่าคนอื่น ฉะนั้นบุรุษผู้จริงอกุบายของเราได้อย่างไร เราจัก
 ทำบุรุษนั้นให้แหงนหน้าจนแล้วละอายใจด้วยอุบายอย่างนั้น คิดแล้วก็
 เข้าไปใกล้กระทักเอาปลายไม้ ไม้ของพลังกกุมารไว้ พลังกกุมารนั้น
 ถูกพระโพธิสัตว์กระทักปลายไม้ ไม้ไว้คั้งนั้น จึงหงายหน้ามาเบื้องหลัง
 ด้วยอาการเหมือนจะเซซวนก็โกรธจนเหลือเกินแล้วถามว่า แน่น้อง
 ชาย ท่านมาผดคร่าทาบเราไว้อย่างนี้ จักอวดคิดว่าตนมีกำลังมาก
 กว่ากระนั้นหรือ ๆ แน่นพี่ชาย เราจะมีกำลังก็หรือไม่มีกำลังก็
 ท่านพึงเข้าใจเอาด้วยตนเองเถิด ๆ แน่น้องชาย เราสองคนจักทำ
 ชนสู้กำลังต่อกันและกันเดี๋ยวนี้ (ก็จะรู้ว่าใครจะมีกำลังมากกว่าใคร)
 ถ้าหากว่าเราแพ้ไซร์ เราจะไปอยู่ขำเรอเท้าท่าน ๆ แน่นพี่ชาย
 ท่านจักทำความชื่นสุขให้เราจงทำเนาไว้ก่อน ธรรมดาบรยกกล่าวคำใด
 ไว้ถอยค่านั้นเป็นคำจริงหากล้วยกลอกไม่ ท่านกล่าวค่านมอกนั้นเพราะ
 ท่านกำลังโกรธอยู่ ท่านจะทำถอยค่านั้นโดยจริงใจหรือ หรือว่า

ท่านจะทำตามอริยาถัยของท่าน ๆ แน่น้องชาย เราหากลับท่านไม่
 เราหากำลังคำพูดของตนเสียไม่ ยักนี้เราจักจับตัวท่านกระแทกแผ่นดินก่อน
 ภายหลังท่านจงจับตัวเรากระแทกแผ่นดินทำเหมือนอย่างนั้นบ้าง เรา
 สองคนก็จะเห็นกำลังแห่งกันและกัน

เอวณฺจ ปีน วตฺวา พลังกกุमारครนฺว่าชานอย่างนั้นแล้วตรงเข้าจับ
 สัทนาทกุมารเข้าไว้มันคงช่วยกำลังแรงแล้วกระแทกแผ่นดินลงไป สัทนาท
 กุมารจมแผ่นดินลงไปเพียงแข็ง ต่อนั้นสัทนาทกุมารเมื่อจะแสร้งกำลัง
 บ้าง จึงจับพลังกุมารเข้าไว้ให้มันแล้วกระแทกลงณแผ่นดิน พลังก
 กุมารจมแผ่นดินลงไปเพียงเข้า พลังกกุมารนั้นรู้สึกสภาพสัทนาทกุมาร
 ว่ามีกำลังกว่าตนและสภาพที่ตนแพ้วแล้วพูดว่า แน่นาย ข้าพเจ้าทำ
 พระนิกยท่านช่วยกำลังความโกรธ และเราจะตั้งกรรมนิยมของผู้ชาย
 เสียไม่ได้ เราถึงซึ่งสภาพเป็นทาสของท่านแล้วณบัดนี้ ท่านจงหยด
 ยนอยุ่ทนก่อนคอยท่ากว่าข้าพเจ้าจะกลับมา ครั้นพูดอย่างนั้นแล้วจึงนำพุ่ม
 ไม้ไม้ใส่หอบ นำเอาไปปลูกไว้ในที่เคยปลูกเสร็จแล้ว จึงไปสู่สำนัก
 พระราชากราบทูลเรื่องราวอนั้นให้ทรงทราบทุกประการ พระราชาทรง
 สะทียทราบความนั้นแล้ว หาทรงรับสั่งประการใดต่อไปไม่

พลังกกุมารกราบถวายบังคมพระราชากลับไปบ้าน ถือเอาสะเบียง
 อาหารพอต้องการแล้วไปสู่สำนักสัทนาทกุมาร พระโพธิสัตว์พาพลังก
 กุมารไปเสาะหารอยเท้ากุญชร ล่วงแดนลังกีสันครไปถึงสหิสสยวี มี
 อมิจบุตฺรผู้หนึ่งนามว่าเตชกุมารมีวิสัยกาลครบยสมัยมาก เป็น
 อมิจบุตฺรของพระราชาเจ้าเมืองสหิสสยวี วันหนึ่งพระราชารับสั่งให้หา

ตัวเทศกุมารเข้ามาเฝ้าแล้วตรัสว่า แน่กุมาร เจ้าเป็นผู้มีกำลัง เมื่อ
บิดาของเจ้าทำกาลตายไปแล้ว เจ้าจะได้รับที่ฐานันทรของบิดาเจ้า ยศนั้น
เจ้าจงไปนำเอาก้อนหินมากองไว้ที่ประตูเมืองควย ททรรกษาเมืองควย
ถ้าหากว่าข้าศึกมาล้อมเมืองเรา พวกเขาจะช่วยกันประหารข้าศึก
เหล่านั้นให้พ่ายแพ้กันไป อมิจบุตรเทศกุมารรับพระราชดำรัสถวาย
บังคมแล้ว ไปถึงภูเขาใหญ่ทำก้อนหินใหญ่ ๆ เท่าคูกุมให้แตกออกเป็น
ก้อนใส่ใส่แหวกเข้าข้างหนึ่ง ๆ นำมาควยหยาบแล้วทำให้เป็นกอง ๆ
ไว้ที่ประตูเมืองข้างที่ตามกำแพงเมืองข้าง

คราวนั้นสีหนาทกุมารเดินตามรอยเท้ากฤษณ์ไปก็ด้วยพลังกกุมาร
ได้พบเทศกุมารนำก้อนหินไปควยหยาบจึงพูดกะพลังกกุมารว่า แน่พี่
เราจะทำความเยี้ยเล่นกระบรุษผู้นั้น พูดเท่านั้นแล้วจึงเข้าไปใกล้เทศ
กุมารนั้น เหนอวกอยเกยวก่อนหินเขาไว้แล้วคร้ามา เทศกุมาร
ไม่ทันรู้ความหนักันพระโพธิสัตว์คร้าไว้ นั้น เหมือนตงว่าจะนอนหงายลง
ไป จังรู้ ช่งหินหนักันนอนโพธิสัตว์คร้าไว้ นึกเสียใจด้วยสำคัญว่า
ตนมีกำลังกว่าชนทั้งปวงซึ่งอยู่ในเมืองนั้น จึงพูดกะสีหนาทกุมาร
อย่างนั้นว่า แน่น้องชาย ท่านมาคร้าหินของเราให้หนักไว้สำคัญว่า
ตนมีกำลังกว่ากระนั้นหรือ ๆ แน่พี่ชาย เราจกมีกำลังหรือไม่มี
กำลังก็คิ ขอนท่านจงรู้ด้วยขณฺญาของตนเถิด ๆ คุกรน้องชาย
ถ้าหากว่าท่านมีกำลังไซ้ เราสองคนจกทำพระนบนกนควยเรียวแรง
ถ้าหากว่าผู้ใดแพ้ ผู้นั้นตงเป็นทาสของผู้ชนะ

สีนาทกumar ไทพงคังนงใจเข้าใจว่า บรมผู้ต้องการเราเป็น
 ทาสจึงกล่าวทำทายกะเรา ด้วยสภาพมาสำคัญตนว่ามีกำลังกว่า
 เข้าใจไคคังนงแล้วก็พูดตอบว่า แน่ะพี่ชาย ตัวท่านกล่าวอย่างนั้นแล้ว
 แม่เราก็ก็น่าชดอริยาภัยท่าน แต่ถ้อยคำของท่านที่พูดนั้นมันคงแล้วหรือ
 ยังไม่มันคง ”เทศกumar นั้นให้บัญญัติแก่สินาทกumar รั้วว่ามันคงแล้ว
 จึงวางหยาบไว้ตรงเข้าจ็รวบพระโพธิสัตว์กะแทกลงณปถพี พระโพธิสัตว์
 จมลงในปถพีเพียงแข็ง พระโพธิสัตว์จึงจ็รวบเทศกumar ทำให้จมลงไป
 ในปถพีเพียงโคนขา เทศกumar ถึงความแพ้แต่หาละสัจบัญญัติเสีย
 ไม่แล้วพูดอย่างนั้นว่า แน่ะนาย ท่านเป็นนายข้าพเจ้าและข้าพเจ้าเป็น
 ทาสของท่าน ข้าพเจ้าจักขอตามท่านไป พระโพธิสัตว์จึงพูดว่า
 แน่ะพี่ชาย ท่านไม่ละสัจปรีธรรมจักไปกับข้าพเจ้าคแล้ว ท่านจึง
 กลับไปยังราชสำนักทูลลาเสียก่อน จึงกลับมาไปกับข้าพเจ้าต่อภายหลัง
เทศกumar รั้วถ้อยคำพระโพธิสัตว์นั้นแล้ว เชิญให้พระโพธิสัตว์
 รอดอยู่ในที่นั้น นำหาขหินด้วยข่าของตนเองไปกองไว้ที่ใกล้ประตูเมือง
 เข้าเฝ้าพระราชากราบทูลว่า ข้าแต่พระมหाराช ข้าพระบาทได้
 พระนงกขบรมคนหนึ่งถึงความแพ้เขา โดยยอมเป็นทาส ขคนข้าพระบาท
 ขอทูลลาไปกับบรมคนนั้น ขอพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดอนุญาตให้
 ข้าพระบาทเลิกพระเจ้าข้า ทูลขอพระราชนุญาตแล้วก็ทูลเล่าเหตุผล
 โดยลำคัยแต่ตนเดิมมาถวายพระราชาให้ทรงทราบ พระราชาทรงฟัง
 คังนงทรงพระอาลัยขงนง แต่ไม่อาจละประเพณีธรรมได้ จึงไคตรัสว่า

TUDC

17/06/2564

แน่ะเทศกุมาร เจ้าไม่อาจจักละปฏิญาณที่ตนให้แก่เขาไว้ ก็จึง
 ไปตามอัธยาศัยของเจ้าเราอนุญาตให้ละ เทศกุมารวิษพระราชโองการ
 แล้วทูลลามารเอนของคน ได้จักชนเอาขาทนียโภชนียาหารพอควรเลี้ยง
 ชีพแล้วไปส่งสำนักพระโพธิสัตว์ ๆ ได้พาเทศกุมารกับปลังกกุมารสองคน
 เทยวเสาะคนรอยเท้ากุญชรไปโดยลำคัย ได้บรรลุดังอาณาเขตคัยกษ
 คนหนึ่ง

กิริ ทังได้ยินเล่ามาว่า ยักษคนนั้นไปบำรุงท้าวเวสสวัณมีความ
 ชอบ จึงขออาวุธอย่างกะท้าวเวสสวัณคือกะกิ่งเหล็ก^(๑) มีฤทธิ์มาก
 อาจครอบสัตว์ทิรัจฉานและมนุษย์ให้ตายอย่างหนึ่ง ไม่เท่าเหล็กมีฤทธิ์
 เกษานภาพมากอาจชข้างต้นทำให้ตาย และชข้างปลายให้เป็นอย่างหนึ่ง
 ท้าวเวสสวัณก็ประทานให้แก่ยักษคนนั้น ๆ ยกครองรักษาอาณาเขตค
 อยู่ณราวป่า คราวนั้นพระโพธิสัตว์เมื่อพาขรรษสองคนไปเสาะหารอยเท้า
 คชสาร พอมาถึงแห่งนั้นครั้นความหิวขบคนแล้วอยากจะบริโภคอาหาร
 ชนทั้งสองคือปลังกกุมารและเทศกุมาร เดินไปพบขยจรัส^(๒) ตัวใหญ่ชุด
 เจาะภูเขาใหญ่อยู่ไกล ๆ ทนนั้น อยากจะกินจรัสเป็นอาหาร จึงช่วย
 กันคักคั้นไม่เอามาทำเป็นเครื่องชุด พวกนั้นจักแจงชุดขยจรัสชวางรู
 เข้าไปก็ไค้พบขยจรัส ปลังกกุมารจะฉุดคร่าขยจรัสออกมาจรัสนั้น
 ประหาร (คัก) ปลังกกุมารด้วยขาของตน ปลังกกุมารก็กระเด็น
 ไปตกในที่ไกลไค้ร้อยวา ถึงความเวทนามีกำลังกล้าไม่อาจฉุดคร่า
 เอาขยจรัสนั้นออกได้ เทศกุมารพุดกะปลังกกุมารว่า เราจักลองฉุดขย

(๑) น่าจะแปลว่า สุ่มเหล็ก (๒) เห็นจะตรงกับภาษาว่า จังหรีด

จรัสอย่าง พุดแล้วก็ถกเขม่นโจงกระเบนให้มัน ตรงเข้าไปใกล้จับจรัส
คร่าห์ออกมา , จรัสนั้นประหาร (ตีต) เตชกumar ๆ ก็กระเด็นลอยไป
ตกในทโกลได้รัยยัสยิวา ถึงความเวทนาที่กำลังกล้า

สินาทกุมารเห็นสองกุมารมีอาการเขินคังนั้น จึงเข้าไปผูกคร่าห์
ชาจรัส ๆ ก็ตักพระ โพลีสत्वด้วยขาของตน พระโพลีสत्वจับชาจรัส
ไว้ตักขาให้ขาตอกออกไป แล้วส่งให้แก่สองกุมาร ๆ เทียวหาไฟเพื่อจะเผา
ชาจรัสกิน เห็นแสงไฟในศาลายักษ์ พลังกุมารจึงไปยังศาลายักษ์
ต้องการไฟ ยักษ์นั้นเห็นพลังกุมารมายังศาลาของตน จับเอาไม้
เท้าข้างตนเข้าไปให้ตรงพลังกุมารนั้น ด้วยอานุภาพแห่งไม้เท้านั้นพลัง
กุมารก็ไม่อาจจะไหวกายไถนอนกลิ้งอยู่ในที่นั้น เว้นแต่ยังหายใจเข้า
ออกได้อยู่ ยักษ์จึงเอากะตังเหล็กครอบพลังกุมารต้องการจะให้ตาย
พลังกุมารหาถึงความตายไม่ ด้วยอานุภาพขารมีพระ โพลีสत्वรักษาไว้
เตชกumar นั่งคอยท่าไม้เท้าพลังกุมารกลับมา ก็ตามไปถึงศาลา
ยักษ์นั้นยกโคนไม้เท้าเข้าไปตรงเตชกumar ๆ หาถึงมรณะไม่ ด้วย
อานุภาพขารมีพระ โพลีสत्वหากอุปถัมภนาการ
จริงอยู่ สองกุมารนั้นเมื่อจะไปหาไฟ หายอกกะพระโพลีสत्व
ไม่ พากันไปด้วยหมายใจว่าตนมีกำลังมาก ก็เมื่อสองกุมารตาม
พระโพลีสत्वมาครั้งนั้น พระโพลีสत्वยังหาได้ทำอิทธิฤทธิ์หน้อยหนึ่งให้
ปรากฏไม่ เพราะเหตุนี้ สองกุมารจึงไม่ตามหาสัตว์ก่อนแล้วไป
สินาทกุมารไม่เห็นสองกุมารกลับมาจึงตำริว่า มานพสองคนเมื่อจะ
ไปเทียวหาไฟหายอกกะเราให้รู้ไม่ อาศัยอติมานของตนจึงพากันไป

เมื่อครั้งก่อนไม่อาจคิดคร่ำหาวิชาจรสออกได้ ถึงกับตัวเราต้องช่วยจัดหา
จรสให้ มันหารู้จักว่าเราจะมิกำลังมากกว่าไม่ การที่ไปหาไฟคราว
นี้ มาณพทั้งสองจะต้องถูกอันตรายสักอย่างหนึ่งแน่ คาริแล้วก็เดินตาม
หาสองมานพนั้นไป

ยักษ์ ตนนั้นครั้นเห็นพระ โพธิสัตว์เดินมาจึงคิดว่ามันพญานี้จักมา
เสาะหาสองมานพแน่ จึงขยไม่เท่าเหล็กยืนอยู่เพื่อจะล่อง ใจพระ โพธิสัตว์
นั้นครั้นเดินมาใกล้ยักษ์ ๆ ซึ่โคนไม้เท่าไปตรงพระ โพธิสัตว์ต้องการจะให้
ตาย สี่หนาทกumarหามักายห้วนไหวสักว่าหน้อยหนึ่งก็หาไม่ ยักษ์ตน
นั้นจึงไปหยิบเอากระตังเหล็กที่ครอบปลงกกมารไว้ นำมาเพื่อจะครอบพระ
โพธิสัตว์ ๆ หาสะกั้งกลวไม่ เห็นยักษ์นำกระตังมาจึงประหารกระตังนั้น
ด้วยกำหมัด ทำให้ปลงตกจากมือยักษ์แตกเป็นจุณวิจุณไป เมื่อจะ
บนลอสี่หนาทจึงพูดว่า แน่ะยักษ์คนชั่วร้าย ถ้าหากว่าท่านจับเอา
สองบรุษของเราไปไซ้ริ่ จึงนำมาส่งให้เราเสียโดยคี่ ถ้าหากว่าท่าน
จับบรุษทั้งสองของเราไปไม่นำมาส่งให้แก่เราไซ้ริ่ เราจะประหารคี่ริ้ยะ
ท่านให้แตกตายด้วยกำหมัดคน

ยักษ์ ไท่ฟังคังนนกถวจนตัวสันแล้วหมอบลงไปประณมมือไหว้ วังวอน
พระโพธิสัตว์ว่า มหาบรุษ ข้าพเจ้ามาอายุไท่สามร้อยยี่ เทยวกินสัตว์
และมนุษย์ในสมพทวิปมีไซ้ริ่น้อย ยังไม่เห็นบรุษแม่แต่คนหนึ่งซึ่งจะมี
อานภาพมากเหมือนท่านเลย ยักันมาณพสองคนถูกข้าพเจ้าเอาไม้เท่า
ที่พชให้นอนกลงอยู่ในทนน ท่านจงไปเอาไม้เท่าที่พชข้างปลายไซ้ริ่ไปให้
ตรงมาณพสองคน มาณพสองคนนั้นก็จะได้อิสสาสะและมีชีวิตคินเป็น

ปกติเหมือนกิ่งเก่า เพราะเหตุว่าไม้เท้าที่พิน ท้าวเวสสวัณท่าน
 เลื่อมใสในคุณของข้าพเจ้าประทานให้ไว้ ท้าวเวสสวัณท่านกรณา
 คอสัตว์โลก ทำไว้เพื่อจะให้ ได้ ชีวิตคินด้วยปลายไม้เท้า ยักษณ์
 นั้นพรณนาทงนแล้วจึงให้ ไม้เท้าที่พแก่พระ โพลีสत्वแล้วบอกว่า ท่านจง
 ถอ ไม้เท้าอนนไปชบรุษสองคนนั้นด้วยข้างปลาย อาจทำบรุษนั้น
 ให้พนชนมาตามเดิม ไม้เท้าพพอนนข้าพเจ้ายกให้เป็นสิทธิแก่ท่าน
 แล้ว ท่านจงนำเอาไปใช้ตามอธิษาศัยของท่านเถิด

พระ โพลีสत्वรับเอาไม้เท้าที่พแล้ว ก็ไปยังสำนักบรุษสองคนทำ
 ปลายไม้เท้าให้ตรงสองบรุษ ๆ ก็กลับได้สติพินเป็นปกติ พระโพลีสत्व
 จึงพาตัวสองบรุษไปสู่สำนักยักษณ์ ๆ นั้นจึงกราบไหว้พระโพลีสत्वแล้วกล่าว
 ว่า ข้าแต่ นาย ข้าพเจ้าเกิดเป็นยักษณ์มาแล้วสองชาติ ท่านจงกรณาช่วย
 ทำข้าพเจ้าให้พนจากกำเนิดยักษณ์ด้วยเถิด ๆ แน่ะพ่อยักษณ์ ท่านประสงค์
 จะให้พนกำเนิดยักษณ์ ท่านจงสมาทานคิลมองค์ทำแล้วท่านจักพนจาก
 กำเนิดยักษณ์ บัดนี้ท่านจงไปอาบน้ำชำระกายให้สะอาดแล้วจงกลับมาหา
 เรา ยักษณ์นั้นรว่าสาธุกระนั้นแล้วก็ไปอาบน้ำชำระกายเสร็จแล้วกลับมา
 นิรมิตธรรมาคันอันประคัยด้วยสรรพากรณังงามไพจิตร จึงเชิญพระ
 โพลีสत्वให้ ขึ้นนั่งณธรรมาคัน พระโพลีสत्वขึ้นนั่งยังธรรมาคันแล้ว
 แสดงธรรมด้วยมคธภาษาดังนี้ว่า

ปาณา น หนุตพพา อทินุนาทาโน น อาทาตพโพ กาเมสุ
 มิจุฉาจารา น ฤตพพา มุสาวาทา น วตุตพพา มชฺโช น
 ฤตชิตพโพติ ฯ

๘
บัญญัติสาตก

ความว่า ท่านอย่าฟังฆ่าสัตว์มีชีวิต ๑ ท่านอย่าฟังถอเอาพืชค
สิ่งของอื่นเจ้าของเขาไม่ให้ ๑ ท่านอย่าฟังทำความประพฤตินิคมในกาม ๑
ท่านอย่าฟังกล่าวคำเท็จไม่จริง ๑ ท่านอย่าฟังบริโภคน้ำอื่นทำผู้คิมแล้ว
ให้เมา ๑ (เจตนาธรรมเครื่องงกเว้นทำอย่างนี้ ชื่อว่าบัญญัติ)

ยักษนั้นครนถอเอาศีลในสำนักพระโพธิสัตว์แล้วกล่าวว่ามีหาบ
ข้าพเจ้าไม่ปรารถนาสภาพเป็นยักษ ท่านจงฆ่าข้าพเจ้าผู้ มีศีลเสียเถอะ
ข้าพเจ้าจตุตจากกำเนิดยักษแล้วจัก ไปเกิดในสวรรค์ด้วยอานภาพแห่ง
ศีล ๆ แม้พ่อยักษ เราไม่ทำการฆ่าสัตว์ เราไม่อาจฆ่าตัวท่านได้ ๆ
ข้าแต่ นาย ถ้าท่านไม่อาจฆ่าข้าพเจ้าได้ ไชริ ท่านจงบังคับสองบุรุษนั้น
ว่าท่านจงชโคนไม่เท่าให้ตรงยักษดังนี้ ข้าพเจ้าก็จะถึงความตาย
กรรมหนักหามีแก่ตัวท่านไม่ ยักษนั้นหยาบไม่เท่าที่ประสงค์ให้เทศกumar
วิงวอนว่า แม้มานพ ท่านจงชโคนไม่เท่าให้ตรงข้าพเจ้า ๆ ก็ะตายไป
บาปกรรมจะได้ มีแก่ท่านหามีได้ เพราะเหตุว่าไม่เท่ามีฤทธิมากเอง
เมื่อข้าพเจ้าตายแล้วท่านจงฆ่าที่ช่องออก ก็ะเห็นกระดูกปรากฏมีต่าง ๆ
กัน ที่นั้นท่านจงชโคนไม่เท่าให้ตรงกระดูกเหล่านั้น กระดูกชนิดใด
เป็นกระดูกมนุษย์ กระดูกชนิดนั้นก็จะเกิดเป็นมนุษย์ กระดูกชนิดใด
เป็นกระดูกสัตว์เคี้ยวจวน กระดูกชนิดนั้นก็จะเกิดเป็นสัตว์เคี้ยวจวน
มนุษย์และสัตว์เคี้ยวจวนต้องการจะไปในที่ใด ท่านจงปล่อยให้เขาไป
ในที่นั้นตามความประสงค์ของเขา

เทศกumarนั้นหยาบไม่เท่าที่พชทางโคนให้ตรงยักษ ๆ ทำกาลตาย
ไปเกิดในดาวดึงส์เทวโลกด้วยเศษแห่งศีล มานพทั้งสองจึงช่วยกัน

ฝ่าทองยักษออกเห็นกระดูกทั้งหลาย จึงเอาปลายไม้เท้าชี้ให้ตรงกระดูก
 เหล่านั้น ด้วยอำนาจไม้เท้าทิพ กระดูกทั้งหลายก็เกิดเป็นมนุษย์
 พากันไปยังประเทศของตน กระดูกทั้งหลายซึ่งเกิดเป็นสัตว์เดือยริดานก็
 พากันไปยังประเทศของตน สัตินาทกุมารจึงชี้ให้สองมานพไปเอาไฟมา
 เเผาวิสัยวิโลกก็ขี้ด้วยสองมานพ สองมานพรู้สึกว่พระโพธิสัตว์
 มีมิตินิและอำนาจมากกว่าตน จึงกราบไหว้แล้วหมอบลงแทบเท้า
 พระโพธิสัตว์พทว่ ข้าแต่ นาย จำเดิมแต่นั้นไปท่านจึงเป็นทพงแก่ข้าพเจ้า
 ทั้งสอง ๆ ขอลงท่านเป็นทพงอาศัยทวาท่าสิ้นชีวิต

พระโพธิสัตว์เจ้าถอ ไม้เท้าทิพ ตามรอยเท้า ช้างไป พร้อมด้วยสอง
 มานพต่อไป จนบรรลถึงเขนฐฐปุรนคร ในเขนฐฐปุรนครนั้นมีกษัตริย์คนหนึ่ง
 ชว่ฝงมนุษย์ ให้ถึงวินาศทำมตฆาตกรรมกินเนอมมนุษย์ทฆ่าตายแล้วคงน
 ประมาดเคอนหนึ่ง พวกมนุษย์ที่เหลือจากยักษกินนนั้น พากันตั้งบ้านเรือน
 หนีไปชอนเร็นอยู่ในป่าและที่คานทิก พระโพธิสัตว์กับสองมานพเดิน
 ไปพบบ้านเรือนในเมืองเขนฐฐปุรวั่งเปล่าทามมนุษย์ไม่จึงพทกันว่ เมือง
 นี้ระมือนทวาทเกิดชน เราจะเสาะทาคคนไต่ถามให้รู้ข้อความก็ทาม
 มนุษย์อยู่ไม่ พระโพธิสัตว์จึงชว่นสองมานพนั้นเทยวเสาะค้นทามมนุษย์ไป
 ในพระนครและที่ค่าง ๆ ทว่ไป

คราวนั้นมีบรุษคนหนึ่งเข้าไปชอนตัวอยู่ในกลองใหญ่ ได้ฟังถ้อยคำ
 พระโพธิสัตว์พทกับสองมานพนั้น จึงกลานออกมาจากกลองแล้วแจ้งว่
 ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ยักษคนหนึ่งมาทเมืองนชัยมนุษย์ฆ่ากินแล้วก็ไปสู่ป่า
 ท่านทั้งหลายปรารณาระไปในที่ใดจึงรีบไปในที่นั้นเลียเถด มนุษย์ใน

ขุณยาสชาคก

เมืองนบียงพวกก็ชุกหลุมซ่อนตัวอยู่ในแผ่นดิน นบียงพวกหนีไปซ่อนเร้น
 อยู่ตามซอกภูเขา นบียงพวกก็หนีไปซ่อนตัวอยู่ในป่ารักษาตนอยู่ในที่
 นั้น ๆ ๆ แน่พ่อบรม เราหากลวยกษัตริย์ไม่ ยักษัตริย์จะมาทน
 ในเวลาใด ๆ ถ้าว่าคกกลองชนเมื่อใด ยักษัตริย์ก็ยินเสียงกลองแล้วจะมา
 ทนในกาลเมื่อนั้น พระโพธิสัตว์ใช้ให้ปลงกกุमारตักกลองชนสามครั้ง
 ยักษัตริย์ครั้นได้ยินเสียงกลองก็ผลนผลนมาโดยเร็ว เมื่อกำลังวิ่งมา
 มีกายาสงใหญ่สี่ชั่วลำต้นตาลนำพลกพงกลว เทยวงเวียนคนห้ามมนุษย์
 จนรอบท้าวพระนคร

สีหนาทกกุमारเห็นยักษมาอย่างนั้นจึงดำริว่า ถ้าเราจะฆ่ายักษตนนี้
 เสียไซร้ กรรมที่ฆ่ายักษเสียนี้หาควรแก่เราไม่ ถ้าว่าเราจะไม่ฆ่ายักษตนนี้
 เสียไซร้ ยักษตนนี้ก็จะทำอันตรายแก่มนุษย์มากนัก เราจึงให้
 ปลงกกุमारถือไม้เท้าตีพัวเสียเถิด ปลงกกุमारต้องการทำอย่างใด
 จึงทำตามชอบใจเถิด ดำริแล้วก็ไม่ยอมไม้เท้าตีพัวให้ปลงกกุमारถือไว้
 ปลงกกุमारจึงไม่เท้าตีพัวได้ จึงฆ่ายักษนั้นตายด้วยอาญาไม้เท้าตีพัว

พระโพธิสัตว์เห็นยักษตายแล้วจึงบังคยบรมผู้อยู่ในกลองนั้นว่าแน่ว่า
 บรม เจ้าจงไปทูลพระราชาและบอกมหาชนซึ่งรักษาตนอยู่ในป่าเป็นต้น
 ให้ทราบทั่วกัน บรมนั้นก็เที่ยวไปยังราวป่ากราบทูลพระราชาและบอก
 มหาชน แจ้งยขลเรื่องราวให้ทราบทุกประการ พระราชาและมหาชน
 ทราบว่ายักษตายแล้ว ก็ดีใจพากันกลับไปเข้ามายังพระนคร เห็นพระ
 โพธิสัตว์และมานพทั้งสองแล้วได้ถาม ทราบความว่ามหายักษตายจริง
 ยิ่งโสมนัส เชอเชิญพระโพธิสัตว์เพื่อให้เสวยราชสมบัติในพระนครนั้น

ต่อไป พระโพธิสัตว์จึงตอบว่า ท่านทั้งหลายผู้เจริญเราเที่ยวมาเสาะหา
 บิคาของเรา เราจะรับราชสมบัติยังไม่ได้ ถ้าหากว่าเราพบบิคาแล้ว
 จึงจะกลับมาเมืองนอก ถ้าหากว่าท่านทั้งหลายยังกลัวภัยมหาภัยก็ไซ้
 เราจะให้พี่ชายของเราอยู่เฝ้ารักษาพระนครทั่ววิมุตตลให้พันภัย พระ
 โพธิสัตว์จึงอภิเษกปลงกุมารให้ครองราชสมบัติณเชฏฐปุยนคร ให้
 โอวาทสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรมแล้ว จึงพาเทศกุมารมาจน
 บรรลุถึงวัยมปุยนคร

วัยมปุยนครนั้น มียกษัตริย์หนึ่งจับมหาชนกินเสียเป็นอันมาก ทำ
 อันตรายมาได้ประมาณเดือนหนึ่ง พระราชาและมหาชนเหลือจากยกษัตริย์กิน
 พากันหนีไปในป่าช้อนเรือน้อยตามซอกภูเขาและราวไพร พระโพธิสัตว์กับ
 เทศกุมารพอไปถึงเมืองนั้น ไม่เห็นมหาชนเห็นแต่เมืองว่างเปล่าจึงพูด
 กับเทศกุมารว่า ที่เมืองนี้เห็นจะมีอันตรายสักอย่างหนึ่งจึงไม่มีมนุษย์อยู่
 บรรดาคนหนึ่งซึ่งช้อนตัวอยู่ในกลองได้สัจด้วยคำพระโพธิสัตว์ดังนั้น จึงค่อย
 คลานออกมาจากกลองใหญ่ แจ้งความเหมือนนยทไตกล่าวมาแล้ว
 ณเบื้องหลังให้พระโพธิสัตว์ฟังทุกประการ พระโพธิสัตว์ให้เทศกุมาร
 ตักกลองชนด้วยความนันทหมายบอกให้รู้ ยกษัตริย์นั้นได้ยินเสียงกลอง
 แล้วมุกายนำฝูงสัตว์เหาะมา โดยอากาศด้วยกำลังฤทธิ

สัทนาทกุมารเห็นยกษัตริย์เหาะมาจึงหีบไม้เท้าที่ปลงให้แก่เทศกุมาร
 วยเอาไม้เท้าที่ปลแล้ว ชชนไปของชนตรงกายยกษัตริย์ด้วยอำนาจ
 ไม้เท้าที่ปล ยักชนนั้นชนกนหมุนคว้างปลคตกลองเห็นอแผ่นคิน ร้อง

เสียงก้องเสียงแผ่นดินจะถล่มทำลายไป เตชกumar จึงฆ่าทองยักษ์
 ออกดูเห็นมีกระดูกอยู่มาก จึงเอาไม้เท้าข้างโคนชี้ให้คนกระดูก ด้วย
 อานภาพไม้เท้าตีพ กระดูกในทองยักษ์ก็กลายเป็นรูปมนุษย์และรูปสัตว์
 เคียงขวาน พวกนี้ไปยังที่อยู่ของตนเหมือนนยท ไถกลาวมาแล้วข้างคนนั้น
 พระโพธิสัตว์เจ้าให้เชิญพระราชาและมหาชน ซึ่งหลบหลีกซ่อนตนอยู่
 ตามซอกเขาและราวไพร เมื่อบุรุษที่ซ่อนอยู่ในกลองนั้นไปบอกว่ายักษ์
 ตายแล้วให้มาประชุมพร้อมกันณพระนคร มหาชนมีพระราชาเป็นต้นจึง
 เชิญให้พระ โพธิสัตว์ครองราชสมบัติณมปปรนครต่อไป พระโพธิสัตว์จึง
 ห้ามว่าเราหาต้องการราชสมบัติเมืองนี้ไม่ ถ้าหากว่าท่านทั้งหลายกลัว
 ภัยแต่มหาภัยไซ้ เราจะให้เตชกุมารรักษาพระนครนี้ตลอดทั่วรัฐมณ
 ฑลแล้วทำอภิเษกเตชกุมารให้ครองราชสมบัติณมปปรนคร ให้ โอวาท
 สั่งสอนและแนะนำให้ตั้งอยู่ในสัจจริตธรรม พระโพธิสัตว์แต่ผู้เดียวออก
 จากมปปรนครแล้ว ดำเนินไปตามรอยเท้ากุญชรตามลำค้ำขรรลุถึง
 เมืองพาราณสี ในกาลเมื่อพระโพธิสัตว์มีชายได้ สิบห้า ได้ออกจาก
 เมืองพรหมวัตแล้วมาถึงเมืองพาราณสีนับขไคหาบ รวมอายุพระโพธิสัตว์
 ไต่ยสิบยถวัน

พระโพธิสัตว์ถึงเมืองพาราณสีแล้ว พยเรือนยายแก่คนหนึ่งอยู่ใน
 ทักษิณทิสภาคแห่งเมืองจึงแวะเข้าไปยังเรือนนั้น หญิงแก่เห็นพระ
 โพธิสัตว์เจ้าจึงถามว่า หลานมาแต่ถนถนบ้านเมืองใดจึงมาถึงที่อยู่
 ของยาย ฯ หลานมาแต่เมืองพรหมวัตอันเป็นที่อยู่ของพระเจ้าพรหมทัต ฯ
 หลานจรมาไกลอย่าเหนื่อยไปไหนจึงอยู่กบยายทน วันนยกษจะมากินมนุษย์

ที่ศาลาณเวลากลางคน ยกษณพระราชานุญาตให้ กนิมนษย์มาได้
แปดขั้วแล้ว พระโพธิสัตว์จึงได้ตามเรื่องราวก็ขยายแก่นั้น ขยายแก่จึง
เล่าเรื่องราวให้พระโพธิสัตว์ฟัง ทั้งปรากฏต่อไปว่า

ตกรหลาน วันหนึ่งพระราชาราชของเราต้องพระประสงค์เนอในขา
จึงพร้อมด้วยพลโยธาเสด็จไปสู่ป่า พบเนอทรายที่พุ่มไม้ตัวหนึ่ง จึง
รับสั่งให้พลโยธาล้อมพุ่มไม้นั้น โดยรอบแล้วตรัสว่า เนอทรายนั้นหนีออก
ไปได้ข้างผู้ใดเราจะทำโทษแก่ผู้นั้นจงหนัก พวกอำมาตย์ตั้งใจระวัง
รักษาข้างค้ำนของตน ๆ ไว้มิได้ประมาณ เนอทรายเห็นพลโยธา
เขยายาทค้ำนพระราชาราช ก็วิ่งหนีออกไปโดยข้างค้ำนพระราชาราช ๆ
ทอดพระเนตรเนอหนีออกไปตั้งนั้น พระองค์แต่ผู้เดียวเสด็จตามไปทัน
ทรงฆ่าเนอนั้นแล้วแบกเนอค้ำเนนกลัษย์มาลงต้นไทรต้นหนึ่ง ทรงลำยาก
เห็นจเห็นอนกจึงหยดพักอยู่ณโคนต้นไทร

คราวนั้นยกษณคนหนึ่งซึ่งลือชื่ออยู่ณต้นไทร เห็นพระราชาราชประทับนั่ง
อยู่ณภายใต้ร่มรุกขมุล จึงแสร้งกายให้ปรากฏแล้วพูดว่า ท่านเข้ามา
ใต้ต้นไม้นี้เราจะกินท่านเสีย ๆ แน่ะพ่อ ตัวเราเป็นถึงพระราชาราช
ท่านจะกินเรานกวยเหตุที่เราเข้ามาอาศัยร่วมไม้ไผ่ เหตุที่เราเข้ามาอาศัย
ร่วมไม้นั้น หาสมควรที่ท่านจะกินเราไม่ ๆ ถึงว่าท่านเป็นพระราชาราชแล้ว
ก็ตาม เราจะฆ่าท่านกินจริง ๆ เพราะเหตุไรเล่า เพราะเหตุว่าไม้
ต้นนทาวเวสสวัณท่านมอบให้เป็นที่ลี้ภัยแก่เราว่า ถ้าว่ามนษย์กตเคยจรจฉาน
กตคิ เข้ามาภายใต้เงาไม้ต้นนั้นแล้ว ท่านจงฆ่ามนษย์และเคยจรจฉาน
เหล่านั้นกินเถิด กงน เพราะเหตุนี้เราจึงจะกินท่านเสีย

ขุณยญาสชาตก

พระราชาทรงทราบเหตุนี้แล้ว สละทิ้งตักพระทัยยิ่งนักจึงตรัสว่า
 แน่พออัศจรรย์ ท่านอย่ากินเราเสียเลย ถ้าว่าท่านกินเราเสียแล้ว ท่าน
 ก็จะไม่ได้อีกคนอีกต่อไป จึงให้ชีวิตแก่เราเถิด เราจะพาท่านไปยัง
 สำนักพลโยธาของเรา ท่านจงบอกเหตุเรื่องนี้ให้แจ้งชัดแก่สำนักพลโยธา
 ทั้งหลาย เราจะให้โยธาสร้างศาลาให้ท่านอยู่ณภายนอกเมือง แล้วจะ
 ให้เขาส่งมณุษย์นักโทษกับโกชนมาให้ท่านกินเป็นนิจกาล

ยักษนรบริพราษดำรัสแล้วจึงตามเสด็จไปยังสำนักพลนิกายแล้ว
 ประกาศว่า แน่อำมาตย์ทั้งหลาย พระราชาของท่านประทานบัญญัติ
 แก่เราไว้ดังนี้ว่า เราจักสร้างศาลาให้อยู่ณภายนอกเมืองแล้ว จะส่ง
 มณุษย์นักโทษมาให้บริโลก เพราะเหตุนี้ ท่านทั้งหลายทั้งปวงจงทราบ
 ท่วงทีเถิด พระราชาจึงเสาะความตั้งแต่ต้นจนปลายให้ อำมาตย์
 ทั้งหลายฟังแล้ว จึงเสด็จเข้าพระนครให้สร้างศาลาไว้ที่ใกล้นคร และ
 ได้จักส่งมณุษย์นักโทษไปให้ยักษบริโลกทุกวันส่งไปได้แปดขั้ว ยักษ
 นั้นจะได้อาศัยศาลาเป็นนิจก็หาไม่ ยักษมายังศาลานั้นต่อเมื่อเวลาจะ
 บริโลกมณุษย์เท่านั้น

ครั้นกาลนานมา มณุษย์นักโทษในเรือนจำก็หมดสิ้นไปแล้ว พระ
 ราชาเสด็จไปยังศาลาบอกแก่ยักษว่า มณุษย์นักโทษไม่มีแล้วจะทำอย่างไร
 ถ้าว่ามณุษย์นักโทษไม่มีแล้วไซ้ พระองค์จึงอย่างเนอมนุษย์ที่ตายแล้ว
 ภายในสี่ขั้วสี่ขั้วห้าขั้วส่งมาให้ชาวพเจ้า ๆ จะบริโลก พระราชาสั่งให้อย่างเนอ
 มนุษย์ที่ตายแล้วส่งไปให้ยักษบริโลกเป็นนิจทุกวันไป ครั้นกาลต่อมา
 ก็ที่จะอย่างเนอมนุษย์ที่ตายนั้นไม่มีแล้ว มหาชนมีอำมาตย์เป็นต้น

จึงทูลพระราชว่า ข้าแต่ท้าวพิตรยักษิตตามพระองค์มาถึงตนของ
 การระกินพระองค์ ๆ จักส่งมนุษย์นักโทษข้างเนอมนุษยทัตตายทำให้สึกข้าง
 ไปให้ยักษินสันกาลนานมาแล้ว สิ่งของที่ส่งไปให้ยักษินก็หมดสิ้น
 ลงแล้ว ถยนั้นได้เกิดชนกเพราะอาศัยพระองค์เป็นต้นเหตุ ถว่าพระองค์
 ทรงพระกรุณาข้าพระบาทราษฎรทั้งหลาย จึงยอมสละพระองค์เองให้
 ยักษินเกิด ยักษินจะไม่กลับมาทำข่มเหงชาวพระนครอีกต่อไป
 พระราชาทรงฟังดังนั้น ทรงมหากรุณามหาชนปรารถนาจะสละพระองค์
 ให้แก่มหายักษิน

ยายแก่เล่าเรื่องราวให้ พระ โพลีสत्वฟังจบตอนที่หนึ่งแล้วจึงเล่าต่อ
 ไปอีกว่า กุกรหลาน พระราชานันมีพระราชธิดาองค์หนึ่งพระนามว่า
 สุวรรณพิมพาอุปกรด้วยรูปลักษณโสภายิ่งยอดคนารีหาสตรอื่นในเมืองจะ
 เสมอเหมือนมิได้ พระชนษาพ่อครยถ้วนสืบหกย ราชธิดานั้นครันสะทียบ
 ทราบว่าพระราชบิดาจะสละพระองค์ให้ยักษิน จึงเสด็จไปเฝ้าพระราช
 บิดากรายทูลว่า ข้าแต่พระบิดาฯ กระหม่อมฉันจะใคร่สนองคุณพระองค์
 สละชีวิตแทน ปรารถนาเป็นนางภิกษุณีในศาสนาพระพุทธเจ้าซึ่งจะมา
 ครัสในกาลภายหน้า พระราชาตรัสว่า ถ้าหากว่าพระลูกยาปรารถนา
 เป็นนางภิกษุณีไซ้ พระบิดาก็จะทำความปรารถนาของลูกยาให้สำเร็จ
 ตามประสงค์ แม้ตัวพระบิดาก็ได้ปรารถนาสาวกภูมิในอนาคตกาล
 เหมือนกัน

ยายแก่เล่าเรื่องให้พระ โพลีสत्वฟังจบตอนที่สองแล้วจึงสั่งกำซัยว่า
 กุกรหลาน วันนเวลารাত্রี พระราชาจะส่งพระราชธิดาไปยังศาลา

ขัณฺณญาสชาตก

ให้ราชธิดาคอยอยู่ในศาลานั้นแต่องค์เดียว เพื่อประสงค์จะให้ยักษ์
 บริโภคเป็นอาหาร หลานอย่าไปเที่ยวที่ไหน ๆ เลย จงอยู่ในเรือน
 ของยายนทเคียว สัหนาทกมารได้ยินยายแก่เล่าให้ฟังดังนั้นจึงพูด
 ขึ้นว่า ข้าแต่ยาย ข้าพเจ้าหากลวยกษณ์นั้นไม่ ถึงว่ากษณ์นั้นจะมี
 ฤทธาานุภาพมากสักเท่าไร ข้าพเจ้าหาสะทุ้งตกใจกลัวไม่เลย ข้าพเจ้า
 อยากจะให้ชีวิตแก่พระราชธิดา ๆ จะยอมให้อุปถัมภนาการหรือไม่หนอ ๆ
 คุณกรหลาน ยายยากที่จะรู้จักวารน้ำจิตต์ของพระราชธิดาได้ ราชธิดานั้น
 จะให้อุปถัมภนาการหรือไม่นั้น หลานจงตรองดูตามอัธยาศัยของหลานเถิด
 พระโพธิสัตว์บริโภคนอาหารเย็นในสำนัก ยายแก่นั้นแล้วจึงบอกว่า
 ข้าแต่ยาย ข้าพเจ้าจะลาไปศาลาแห่งพระราชธิดา บอกลาแล้วถือเอา
 ไม้เท้าที่พกแล้วเดินไปใกล้ศาลา เห็นคุ่มน้ำกับผ้าเช็ดเท้าตั้งวางอยู่ที่ศาลา
 จึงทูลคุ่มน้ำและฉีกผ้าเช็ดเท้าแล้ว แลไปพบนางสุวรรณพิมพา
 เขานางสุวรรณพิมพาราชธิดาได้สะทุ้งเสียงทูลคุ่มน้ำและเสียงเท้าก้าวมา
 จึงคิดว่ากษณ์นั้นจะมากินเราแล้ว พระนางก็สนลตีสัมปชัญญะ พระ
 โพธิสัตว์จึงถามว่า แน่ะกุมาริกา ท่านมาอยู่ทำไมในที่นี้เล่า นางราช
 ธิดาฟังวามหาสัตถ์ถามจะไต่แลเห็นตัวก็หาไม่ จึงตอบไปด้วยหาสติ
 มิได้ว่า พ่อยักษ์ เรามานั่งอยู่ที่นี้จักให้ชีวิตต่อการตายแทนพระราช
 ธิดา ท่านจงรีบมากินเราเสียเถิด อย่าทำให้เราปะตักปะเค็ดทน
 ทุกขเวทนาเลย พระโพธิสัตว์สะทุ้งดังนั้นจึงดำริว่า นางกุมาริกาผู้นี้
 ปราศจากสติสัมปชัญญะ หมายถึงเราเหมือนยักษ์จะมากินตัว ดำริแล้ว
 ก็นึกสลดใจจึงพูดบอกว่า แน่ะกุมาริกาตัวข้าพเจ้าหาใช่ยักษ์ไม่ เป็น

มนุษย์เช่นเดียวกับท่าน ราชธิดาสะทนต์นั้นก็ยังไม่เชื่อจึงคิดว่า
 ยักษ์ตนนี้หวังจะลวงเราจึงพูดอย่างนี้ ถ้าหากว่าเราได้เห็นรูปยักษ์จะ
 กลัวมากเราไม่แลดูเสียก็กลัว ราชธิดาเลยไม่แลดูพระโพธิสัตว์สำคัญ
 ว่ายักษ์แล้วพูดว่า พ่อยักษ์ อย่ามาลวงฉันเลยจงมากินฉันแทนพระราช
 บิดาเสียเถยวัน พระโพธิสัตว์ดำริว่า กุมาริกาคนนั้นสันตติสมปฤติ
 ทำตัวเราว่าเป็นยักษ์ ถ้ากระไรเราจะให้นางรู้ว่าเราเป็นชาติมนุษย์
 คิดแล้วจึงยกมือชนลูบปฤษฎางค์ราชธิดาแล้วพูดว่า แน่น้องหญิง พ
 เป็นมนุษย์จริง ๆ อย่ากริ่งใจสงสัยว่ายักษ์เลย ราชธิดาพอดอกสัมผัส
 หัตถ์พระโพธิสัตว์อ่อนละมุนเหมือนดั่งปุยขน จึ่งทราบดีว่าผู้นี้หาใช่
 ยักษ์ไม่ นางก็ค่อยไต่สัทธิสมปฤติขึ้นมา

ครั้นนางรัชต์แล้วจึงเหลียวหน้ามาแลดู เห็นรูปร่างพระโพธิสัตว์
 งามนกกัหายกลัวจึงพูดว่า แน่นพี่ คุณนปรารถนาเป็นนางภิกษุณี
 ในศาสนาพระพุทธเจ้าซึ่งจะมาตรัสในกายหน้า จึ่งไต่สละชีวิตให้ยักษ์กิน
 แทนพระราชบิดา ๆ แน่น้องหญิง ความจริงพี่จะมาช่วยอุปถัมภ์
 ให้นางน้องพ้นจากมรณะ นางน้องจะยินดีให้พี่ช่วยหรือไม่ยินดีให้ช่วย ๆ
 ข้าแต่พี่ ผมความกรุณาแก่น้องจงช่วยอุปถัมภ์ให้น้องพ้นมรณะตาม
 อธิษาศัย ถึงว่าตัวน้องก็จะต้องสนองคุณพี่บ้าง เพราะเหตุไรเล่า
 เพราะเหตุว่ายักษ์นตกตามพระราชบิดามา พระราชบิดาสั่งจกสั่งเนอ
 มนุษย์นักโทษบ้าง เนอมนุษย์ที่ตายแล้วสืบสืบหายบ้าง ไปให้ยักษ์กิน
 สันกาลนานมาแล้วถึงแปดปี เที่ยวนเนอมนุษย์ที่ตายแล้วและมนุษย์
 นักโทษก็หมดไปไม่มีเนื้อจะส่งให้ยักษ์กิน พระราชบิดาของน้องกรุณาแก่

แม่พ่อยักษ์ ถ้าท่านต้องการจะตายไซ้ร้ จงไปชำระกายเสียให้สิ้น
มลทินแล้วบูชาเราด้วยดอกไม้จตุรงคั้งใจฟังธรรมณสำนักเรา ยักษ์คนนั้น
จึงจัดการชำระกายและตบแต่งธรรมาคันเสร็จ จึงเชิญพระโพธิสัตว์ให้
แสดงธรรม

พระโพธิสัตว์ ชนนิ่งธรรมาคันแล้ว จึงแสดงเบญจศีลด้วย
ขุณฺญาของตนว่า สัตว์มีชีวิตท่านอย่างพม่า ๑ พิศุคสิ่งของที่เขาไม่ให้
แล้วท่านอย่าพึงถือเอา ๑ ความประพฤตึผิดในกามทั้งหลายท่านอย่า
พึงทำ ๑ คำเท็จไม่จริงท่านอย่าพูด ๑ นำทำผู้คิมแล้วให้เมาท่านอย่า
พึงกิน ๑

พระโพธิสัตว์แสดงลักษณะศีลแล้ว จึงแสดงอนิสังสแห่งศีลต่อไป
ว่า แม่พ่อยักษ์ นรชนคนใดงดเว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิตเสียได้ นรชน
คนนั้นเบื้องหน้าแต่ทำลายขันธแล้ว จะไปเกิดในจาตุมหาราชิกเทวโลก
เสวยทิพสมบัติอันยิ่งด้วยคุณแห่งศีล นรชนคนใดเป็นฝั่งงดเว้นจาก
เจตนาที่จะถือเอาพิศุคสิ่งของที่เขาไม่ให้แล้ว นรชนคนนั้นเบื้องหน้าแต่
ทำลายขันธแล้ว จะไปเกิดในดาวดึงส์เทวโลก เสวยทิพสมบัติอันไพศาล
ด้วยกศลนั้น นรชนคนใดงดเว้นจากประพฤตึผิดในกามเสียได้ นรชน
คนนั้นเบื้องหน้าแต่ทำลายขันธแล้ว จะไปเกิดในยามาเทวโลก เสวย
ทิพสมบัติอันยิ่งใหญไพศาล นรชนคนใดงดเว้นจากวาจาเท็จเสียได้แล้ว
นรชนคนนั้นเบื้องหน้าแต่ทำลายขันธ จะไปเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิต เสวย
ทิพสมบัติใหญ่ นรชนคนใดงดเว้นจากคิมนำเมาได้แล้ว นรชนคนนั้น

เของหน้าแต่กายแตกแล้ว จะไปเกิดในสวรรค์ชั้นนิมมานรดี เสวยทิพสมยต์อันมโหฬาร แนะพ่อยักษ์ ถ้าว่าท่านไม่ต้องกรวยในอัทภาพเป็นยักษ์ไซร์ จงจทำทำคิลลักษณะไว้ ในใจ จงอุตส่าห์รักษาคิลให้บริสุทธิ์เป็นอันดี ก็จะไปเกิดในเทวโลกตามซึ่งเราระบุบอกไว้แล้วนั้น

พระโพธิสัตว์เมื่อจะแสดงโทษแห่งความที่ไม่รักษาคิลต่อไป จึงพูดว่า แนะยักษ์ บุคคลผู้ใดมักฆ่าสัตว์ไม่รักษาปาณาติปาตสิกขาบท ผู้นั้นครันจุติจากอัทภาพแล้ว จะไปเกิดในสัญชีวนรกเสวยทุกขเวทนาสิ้นกาลนาน ครันตายจากนั้นแล้วจะมาเกิดในมนุษยโลก จะมีอายุสั้นอายน้อยปราศจากญาติพี่น้อง ไม่มีใครนยถอต่อกรับ ค้วยโทษปาณาติปาตให้ผล บุคคลผู้ใดกอบปรัก้วยโลภลักขะโมยทรพยสิ่งของเขาคณอื่น ไม่รักษาอทินนาทานสิกขาบท บุคคลผู้นั้นจุติจากมนุษยโลกนั้นแล้ว จะไปเกิดในกาลสุตนรกเสวยทุกขเวทนาสิ้นกาลนาน ครันพ้นทุกข์จากนรกแล้วจะมาเกิดในมนุษยโลก ก็จะเป็นผู้ไรทรพยยากจนเชื้อใจ เพราะโทษอทินนาทาน บุคคลผู้ใดมีจิตต์ผูกพันธิในภรรยาคนอื่นทำกามมิจฉาจารไม่รักษากาเมสุมิจฉาจารสิกขาบท บุคคลผู้นั้นจุติจากมนุษยโลกแล้ว จะไปเกิดในโรรวนรกเสวยมหันตทุกข์สิ้นกาลนาน ครันพ้นจากนรกนั้นแล้วจะมาเกิดในมนุษยโลก จะเป็นคนที่รูปวิกลไม่เป็นที่รักของพวกมนุษย์ ค้วยโทษกามมิจฉาจารให้ผล บุคคลผู้ใดกล่าวคำเท็จคำหยาบคำส่อเสียดคำเหลวไหล ไม่รักษามุสาวาทสิกขาบทไว้ บุคคลผู้นั้นครันจุติจากมนุษยโลกนั้นแล้ว จะไปเกิดในมหาโรรวนรกเสวยมหันตทุกข์อันใหญ่สิ้นกาลนาน ครันพ้นจากนรกนั้นแล้วจะเกิดในมนุษยโลก จะเป็น

คนมักเดินปากเหม็นเป็นต้นาเกลียดคแห่งพวกมนุษย์ บุคคลผู้ใดยินดี
ชอบใจกิมสุราและเมรัย บุคคลผู้นั้นครันจุติจากมนุษย์โลกแล้ว จะไป
เกิดในคาปนรกเสวยมหันตทุกข์สันกาลนาน ครันพ้นจากนรกนั้นแล้ว
มาเกิดเป็นมนุษย์ จะเป็นคนข้าหาสคติสัมปชัญญมิได้ ด้วยโทษสุรา
เมรัยมีชชปมาทัญฐานให้ผล ด้วยประการฉะนี้แล

เมื่อจบธรรมเทศนาดัง ยกษัตินนามาสมาทานคิลมมันเป็นอนัต
ประกอบอัญชลีเห็นอเคียรเกล้าแล้วกล่าววว่า ข้าแต่เจ้า ยคนข้าพเจ้า
สมาทานคิลบริบรรณคิแล้ว ท่านจงฆ่าข้าพเจ้าเสียเถิด ข้าพเจ้าจะจุติ
จากอัทภาพนั้ไปเกิดในเทวโลกด้วยผลแห่งเบญจศีล เวรานุเวรจะห้าม
แก่ท่านไม่ เพราะเหตุว่าข้าพเจ้าอนุญาตแก่ท่านแล้ว พระโพธิสัตว์
ดำริว่า ยกษัตินนมิได้ มีจิตระคึกผกเวรแก่เราสละชีวิตให้แก่เรา เรา
จักทำความสงเคราะห์ให้แก่ยกษัตินน ดำริแล้วจึงหยบไม่เท่าที่พทำข้าง
โคนช้ไปให้ตรงยกษ ยกษนนถึงสันชีวิตแล้วไปเกิดเป็นเทวบุตรในดาว
คิงส์เทวโลก ด้วยผลานิสงส์แห่งเบญจศีล เมื่อยกษตายนนเป็นเวลา
ขจนิมยามแห่งราตรี

ราชธิดาสวรรณพิมพานัน นังพงคามธรรมเทศนาและเห็นยกษตายน
ไป มีเหตุทขพิศวงจึงดำริว่า มานพผู้นมบุญมากเป็นยอดเยี่ยมขรษา
ผู้อื่นจะเปรียบมิได้ เรารักมานพนนั้นนักหนา เราได้มานพนนั้นมาเป็น
ภคิศาแล้วจักกอปรด้วยสิริสวัสดิ คิคแล้วจึงเข้าไปใกล้ยกษิตถชนไหว
หมอบลงแทนบาทมุลแล้วพทว่า ข้าแต่พี่ ท่านกรุณาให้ชีวิตแก่ดิฉันไว้
นัยว่าท่านมีคุณมากหาที่จะเปรียบมิได้ ท่านจงเป็นภคิศาของดิฉันเถิด

ขุณฺณาสชาคก

คณขอขอมตัวเป็นบาทบริจาริกาของท่านต่อไป ฯ แน่ะภคินี พี่เป็น
 ลูกคนจนอนาถาหาควรเป็นภคินีของพระนางไม่ มารดาบิดาของพี่เกิดใน
 ตระกูลต่ำช้า พระนางจะมาผูกสเนหากะพี่หาสมควรไม่ มนุษย์ที่เกิดใน
 ตระกูลเชื้ออยู่ในโลกนี้ คิดปรารถนาหาความอิศรหาถูกต้องกับความเป็น
 คนเลวไม่ มนุษย์เหล่านั้นชื่อว่าหาขุณฺณามีได้ ถ้าจะทำความผูกพันกับ
 พระนางไว้ ชนทั้งปวงที่มีขุณฺณาเขาก็จักครหาตีเคียนตี เพราะอาศัย
 เหตุที่พระนางมาอยู่ร่วมกับตัวพี่ เพราะเหตุไรเล่า เพราะเหตุว่าพระนาง
 เกิดในอิสสระียตระกูลแล้วจากมาอยู่กับพี่ผู้มตระกูลอื่นต่ำช้า ฯ ข้าแต่พี่
 ถอยคำของพทพคนนักควรแล้ว ถึงกระนั้นตัวคณจะเป็นภคินิหารของ
 ยักษ์แล้ว คณก็กลับมาไม่ได้เป็นภคินิหารของยักษ์ ก็เพราะอาศัยพี่ช่วย
 ฆ่ายักษ์ให้ตายเสีย คณควรเป็นทาสข่าเรอเท่าของพี่ อนึ่งยักษ์ตนนี้
 ยังไม่ตาย ก็จักทำอันตรายแก่ชาวเมืองมีพระราชบิดามารดาเป็นต้นให้
 วินาศไป เคยวนพกาจก็ตายเสียแล้ว ยักษ์นั้นก็ทำอันตรายแก่
 ชาวเมืองอีกต่อไป ตัวพี่ก็เป็นทีเลื่อมใสของชาวพระนครมีพระชนกชนนี
 เป็นต้น ความจริงเมื่อพระราชบิดานำคณมาไว้ ทนก็เพื่อจะให้ยักษ์กิน
 พระราชบิดานั้นตรัสว่า รุ่งเช้าพระองค์เสด็จมายังศาลานี้แล้วจกทรงทำ
 การปลงศพคณ พระองค์ทรงตรัสเป็นมั่นคง พอรุ่งเช้าพระราชบิดาจะ
 เสด็จออกมาโดยแท้ พี่จึงอยู่ที่ศาลานี้ก่อนกว่าพระราชบิดาจะเสด็จมาถึง
 พระโพธิสัตว์เจ้าจึงดำริว่า นางกุมารีกาณฺฐินพทจริง ถึงเราทราบว่า
 จริงแล้ว แต่ก็ยังไม่รู้จักอิच्छาอาศัยของพระราชา ดำริแล้วจึงพทกับ
 พระราชบิดาว่า เวลานี้ราตรีสว่างแล้วพระลาภคนไปก่อน พี่ก็ฉก
 สายผ้าให้ไว้ เป็นสำคัญจักไปยังที่อยู่ของพี่ พระโพธิสัตว์พทคณนั้นแล้ว

จึงฉีกชายผ้าห่มท่อนหนึ่งให้ราชธิดาไว้ ครั้นเมื่อแสงอรุณขึ้นมา พระ
 โพลีสत्वเห็นพระราชเสด็จมาแต่ไกล จึงบอกกระราชธิดาว่า แม่เภาคน
 พักลาไปณขัณฑ์ พระโพลีสत्वเดินกลับแต่ที่นั้นไปยังที่อยู่แห่งยายแก่
 ที่อาศัยอยู่นั้น

คราวนั้นพระราชพร้อมด้วยมหาชน เสด็จไปยังศาลาทอดพระเนตร
 เห็นราชธิดาสวรรณพิมพาหยังดำรงชีพอยู่ และทอดพระเนตรเห็นยักษิตาย
 อยู่ทนน ทรงพระเกษมสำนาคัญพิศพระราชธิดาตรัสถามว่า แม่แม่ ใคร
 ผู้ใดให้ชีวิตแก่ลูกยาและฆ่ายักษิเสีย ๆ ข้าแต่พระบิดา มีมานพ
 ผู้หนึ่งมาแต่ไหนไม่ทราบเกล้า มานพผู้นั้นมายังศาลานี้ให้ชีวิตแก่
 กระหม่อมฉันและแสดงธรรมเทศนาให้ยักษิฟัง แล้วนางก็เล่าความ
 ทั้งปวงแต่ต้นจนปลายถวายให้พระราชทราบทุกประการแล้วกราบทูลอีก
 ว่า ข้าแต่พระบิดา กระหม่อมฉันเห็นคุณของมานพ ร้องขอมานพนั้น
 ให้เป็นภักศิกา มานพนั้นก็โปรดประทานตัวหม่อมฉัน มานพนั้นฉีกชายผ้า
 ให้ไว้เป็นสำคัญ ฟังไปจากศาลานี้ก่อนหน้าพระราชบิดาเสด็จมาถึง
 ประเดี๋ยวนี้เอง

มหาชนมีพระราชเป็นต้นทราบความนั้นแล้ว ก็มีความโสมนัส
 ยินดีนาราชธิดากลับเข้าราชนิเวศนสถาน พระราชมารตาก็ฝ่ายราชวงศ์
 และอนงคนาฏกิตติ ทราบว่าพระนางสวรรณพิมพาหอันตรายมิได้ ก็พา
 กันไปยังสำนักพระนางสวรรณพิมพา นางนารีทั้งหลายบางพวกก็ร้องให้
 บางพวกก็ถวายบังคมแอ้อคยตเหยียดกันไป พระราชจึงบังคับขมขืนสั่ง
 ราชบุรุษทั้งหลายว่า พวกเจ้าจงไปเที่ยวค้นหามานพที่มีชายผ้าขาด

มาให้เรา เราจักนำมาคนพผู้ขึ้นมาเป็นภคิคาของสุวรรณพิมพาธิดาเรา
ราชบุรุษรับสั่งไล่เกล้าแล้ว เสาะหาคนพผู้มีชายผ้าขาวตามพระราช
โองการตรัส

มานพทั้งปวงเหล่าพวกที่เกิดในตระกูลทศตรูเรื่อนั้นเข้า ต้องการ
จะได้ราชธิดามาเป็นบาทบริจาริกา จึงพากันฉกฉวยของตนให้ขาดออกไป
ราชบุรุษทั้งหลายนำตัวทศตรูเหล่านั้นไปสู่ราชสำนัก พระราชารับสั่งให้หา
ราชธิดาเข้ามาตรัสถามว่า บิดนแม่จงตรวดคนพเหล่านั้นเกิด มานพ
เหล่านั้นอยู่ในเมืองนี้ มานพคนไรที่ให้ชีวิตแก่ลูกยาและได้ ให้ชายผ้าไว้
ข้าแต่พระบิดา มานพเหล่านั้นเกิดในตระกูลเป็นคณอนาถาหาขัณฑ์ญา
มิได้ มีชาติตระกูลต่ำช้าปรารธนาอิศรพากันฉกฉวยผ้าเอาเอง มานพ
นั้นจะเป็นเหมือนเช่นมานพเหล่านั้นหามิได้ มานพนั้นกอบปรักด้วยรูปและ
ลักษณะงาม ออกเดินไปยังทกษิณทศแห่งเมืองนี้ พระองค์จึงเสด็จ
ตามไปยังทิศนั้นก็ทันมานพ

พระราชาริงทรงดำริต่อไปว่า มานพคนนั้นให้สัญญาไว้กับราช
ธิดาเราเป็นมั่นมั่น ดำริแล้วพระราชาริงเสด็จตามไปยังเขืองทกษิณ
แห่งนคร บรรลุดงเวอนยายแก่แล้วตรัสถามว่า แน่ะยาย ยาย
พบปะมานพคนหนงซึ่งอยู่ในบ้านนอย่างหรือไม่ ข้าแต่พระมหाराช
มานพอยู่ในเวอนกระหม่อมฉันมอยผู้หนง ถ้าพระองค์จะใคร่ทอกพระเนตร
มานพนั้น ขอเชิญเสด็จชนบนเวอนกระหม่อมฉัน ทอกพระเนตร
ตามพระอิธิยาศย์เกิด พระเจ้าข้า พระราชาริงเสด็จชนเวอนยายแก่
ทอกพระเนตรพระโพธิสัตว์ยกพระหัตถ์ไหว้ตรัสว่า แน่ะพ่อมานพ เมื่อ

คนวนนพื่อให้ชีวิตแก่ราชธิดาเราจริงหรือ ฯ ข้าแต่พระมหाराช ข้า
 พระบาททำราชธิดาของพระองค์ไม่ให้สิ้นชีพณศาลาโน้น ฯ แน่มหา
 ยรชพ้อมมีบุญมากมีบารมีสมภารเต็มแล้ว สามารถอาจกำจัดภัยเสียได้
 ถ้าหากว่าพ้อมมีไค้มาไซร์ ราชธิดาของเราจะตายเสียในวันวานนี้ เราก็
 จะต้องตายในวันนี้ เราก็ขราชธิดาทังสองไม่ต้องถึงความตาย ก็เพราะ
 ธาศัยพ้อมผู้มีฤทธิเกษ บัคนพ้อมมีคุณแก่เรามากนัก เราจะนำพ้อมไปยัง
 ราชนิเวศน จะอภิเชกกับราชธิดาสวรรณพิมพาของเรา ให้พ้อมครอบครอง
 ราชสมบัติถนนครน

คราวนั้นเสนาบดีจึงนำเอาผ้าอันหาคามีไค้มาผืนหนึ่ง ให้พระ
 โพิธิตวทรวงผ้านั้นแล้ว พระราชาทรงนำสัตินาทกุมารกลับเข้าราช
 นิเวศนทำอภิเชกพระ โพิธิตวกับด้วยพระราชธิดาเสร็จแล้ว ให้ครอบครอง
 สมบัติในเมืองพาราณสีมีปริมณฑลไค้สิบสองโยชน สัตินาทกุมารครั้น
 ดำรงราชสมบัติแล้ว จึงบังคขริบสั่งราชบุรุษว่า พวกเจ้าจงพากัน
 ไปยังศาลาจงผาทองยกษออกตุ นำเอากระดูกที่มีอยู่ในท้องทำให้
 เป็นกองไว้ที่เคียวกัน ราชบุรุษทังหลายนั้นพากันไปทำตามคำรัสสั่ง
 แล้วมาทูลพระ โพิธิตว ๆ จึงทรงไม่เท่าทพิเสด็จไปยังทงกระดูกแล้ว
 จึงเอาปลายไม้เท่าซให้ตรงกระดูก ๆ มนุษย์ก็เป็นรูปกายมนุษย์ กระดูก
 สัตวเคียวจฉานก็เ็นรูปกายสัตวเคียวจฉาน พากันไปยังที่อยู่ของตน ๆ
 พระ โพิธิตวรับสั่งให้เผาศาลานั้นเสียสิ้น และให้ชนกเลวของยกษไป
 ลอยน้ำเพื่อให้เป็นภิกษาหารแห่งฝูงปลาด้วยประการฉะน

17/06/2564

เมื่อพระบรมโพธิสัตว์เสวยราชสมบัติสืบสามเดือน เสด็จราชา
 วรรคชนมาถึงพระโพธิสัตว์ เสด็จออกจากมมปุรนครมายังเขมรปุร
 ธานี เข้าไปหาปลิงกราชแล้วตรัสว่า แน่ะปลิงกราชผู้สหาย สี่หนาท
 กุมารผู้เป็นเจ้านายของเรา ไปแต่ผู้เดียวเที่ยวเสาะหารอยเท้ากุญชร
 จะพบกตหรือมีพบกตคงจะกลับมาหาเรา นั้นแน่ะสหาย ได้ยินว่าราช
 ธิกาของพระเจ้ากรุงพาราณสีองค์หนึ่งพระนามว่าสุวรรณพิมพา มีชนษา
 ราวสี่ห้าสิบกษัตริย์กอบปรักวดยอดถิลลักษณะ ทรงรูปโฉมงามเลิศหาสตรีนาวิ
 ชนจะเสมอเหมือนมิได้ เราทั้งสองมาพากันยกจตุรงคเสนาไปเมือง
 พาราณสี ทูลขอราชธิกาพระเจ้ากรุงพาราณสี ให้เป็นอัครมเหสีแห่ง
 สี่หนาทกุมารผู้เป็นเจ้านายของเรา มาเกิดเราทั้งสองจักพากันไปณะ
 กาลขกน กษัตริย์ทั้งสองคือพระเจ้าเศวราชและปลิงกราช ทำ
 ปฏิสนธิสุารกันแล้วตกลงพร้อมใจกันตรวจตราจตุรงคเสนาเสร็จ พากัน
 เสด็จออกจากพระนครโดยอนุกรมลาคัย จนบรรลุดังเมืองพาราณสี ให้
 หยุดตั้งกองทัพไว้ณภายนอกเมืองก่อน

ครานั้นสี่หนาทราช ทรงทราบว่าพระราชาทั้งสองนั้นเสด็จมา จึง
 เสด็จออกไปยังสำนักแห่งสองพระราชา ๆ ทอดพระเนตรเห็นพระโพธิสัตว์
 เสด็จมา จึงทำการต้อนรับเชิญให้ประทับณราชาอาสน พระบรมโพธิสัตว์
 ตรัสถามว่า พระภาคิกราชเสด็จมาถึงเมืองนี้ต้องประสงค์อะไรหรือ ๆ
 ข้าแต่เจ้า ข้าพเจ้าทราบบ่าวว่าพระราชาธิกาของพระเจ้ากรุงพาราณสี
 พระนามว่าสุวรรณพิมพาทรงรูปโฉมงามนัก ข้าพเจ้ามายังเมืองนี้เพื่อ
 จะขอราชกุมารีให้เป็นอัครมเหสีของท่าน ๆ เคียงวันพระนางสุวรรณ

พิมพ์ได้เป็นอันครมเหษีของข้าพเจ้าแล้ว พระบรมโพธิสัตว์จึงตรัสเล่าเรื่อง
ราวทั้งปวงให้พระราชาทรงทราบ พระราชาทรงสองพระองค์ทรงพระ
โสมนัส ถวายราชบรรณาการเป็นอันมากแก่พระบรมโพธิสัตว์ เสด็จ
ประทับแรมณเมืองพาราณสีสองสามวัน แล้วทูลลาพระบรมโพธิสัตว์กลับ
ยังพระนครของพระองค์

ค่อนมาพระราชพรหมทัต เมื่อเสด็จอยู่ณพรหมวตนิคร ทรง
พระอนุสรถึงพระบรมโพธิสัตว์ ตรัสให้เชิญนางสุญภาคีผู้มารดาพระ
โพธิสัตว์เข้ามาปรึกษาว่า สีนาทกุมารบุตรของแม่สัจจตามหาบิดา
ไปนานแล้วจวนจะมาถึง เราตั้งใจไว้จะให้ลูกของแม่ครองราชสมบัติ
ของเรา เพราะว่าเราไม่มีราชบุตรที่จะรักษาวงศ์ตระกูลของเราต่อไป
บัดนี้เราจะพากันไปเมืองพาราณสี ทูลขอราชธิดาของพระเจ้ากรุงพาราณสี
พระนามว่าสุวรรณพิมพ์ เพื่อจะให้เป็นอันครมเหษีของสินาทกุมาร
พระเจ้าพรหมทัตหารอแล้ว รัชสั่งให้เตรียมจตุรงค์เสนาแล้ว ส่งนาง
สุญภาคีผู้มารดาพระมหาสัตว์ล่วงหน้าไปก่อน ส่วนพระองค์มีหม่อมจตุรงค์
เสนาแวดล้อมเสด็จตามไปเบื้องหลัง เสด็จไปจนกระทั่งถึงเมืองพาราณสี
ให้หยุดพักกองทัพไว้ณภายนอกเมือง

สินาทราชทรงทราบว่าพระเจ้าพรหมทัตเสด็จมา จึงเสด็จ
ออกไปทรงต้อนรับพระเจ้าพรหมทัต แล้วทูลพระเนตรเห็นพระมารดา
มาพร้อมด้วยนางนารหารอช จึงเสด็จไปวันทนาพระมารดา นางสุญภาคี
เห็นบุตรมาหากก็ใจ ทำการต้อนรับและต่างปฏิสนธิฐาน พระบรม

โพธิสัตว์จึงแจ้งอาการทั้งปวงให้มารดาทราบ แล้วทูลถามพระเจ้า
พรหมที่คิดว่า พระองค์เสด็จมาเมืองพาราณสีนี้มีพระประสงค์สิ่งไรหรือ ฯ
ข้าพเจ้ากษัตริย์มารดาจะมาขอพระราชธิดาพระเจ้ากรุงพาราณสี ให้เป็นอัครม
เหษย์ของพ่อ และจะให้ครองราชสมบัติในเมืองพรหมวดี ฯ พระราชธิดานั้น
ได้เป็นอัครมเหษย์ของพระหม่อมฉันแล้ว กระหม่อมฉันถึงความเป็น
อิสสรภาพเสวยราชสมบัติ มีเครื่องบรรณาการนัยเป็นโกฏิทุกวันทุกข
มีอำนาจแผ่ไปในพระนครพาราณสีมีมณฑลได้ ๑๒ โยชน์

พระเจ้าพรหมที่ตรงสะตบตั้งนั้นจึงทรงพระดำริว่า สี่หนาทกumar
มีบารมีเต็มเปี่ยมแล้วจึงได้มหาสมบัติอย่างนี้ เมื่อก่อนเราประสงค์จะ
ยกสมบัติของเราให้สี่หนาทกumar ราชสมบัติของเรานั้นหาถึงได้ยวส่วน
ราชสมบัติเมืองพาราณสีไม่ เพราะเหตุไรเล่า เพราะเหตุว่าบรรณาการ
ในเมืองเราน้อยนัก บรรณาการที่เก็บได้ถึงโกฏิหนึ่งต่อล่วงไปถึงสาม
หรือสี่เราจึงได้ เราจะขอสี่หนาทกumar ไปให้ครองราชสมบัติเมืองเรา
ขอนยงหาสมควรไม่ ทรงดำริแล้วจึงตรัสว่า พ่อสี่หนาทกumar เติม
ข้าพเจ้าตั้งใจจะให้ราชสมบัติในเมืองของข้าพเจ้าแก่พ่อ ความปรารถนานั้น
จะไม่เป็นผลสำเร็จ พ่อจงเป็นอิสสรอยู่เมืองนี้เถิด ข้าพเจ้าขอยก
ราชสมบัติเมืองพรหมวดีให้แก่พ่ออีก พ่อจงกรุณาเป็นทพแก่ข้าพเจ้า
ด้วย ถ้าหากว่าหม่อมขงามิตรจะมาแต่ที่ไหน พ่อจงช่วยขงกันอย่าให้
ขงามิตรทำอันตรายแก่ข้าพเจ้าได้เลย พระเจ้าพรหมที่ตรงขอปฏิญาณ
ไว้ต่อพระมหาสัตว์แล้ว จึงมอบพระมารดาให้ไว้แล้วลากลับไปยัง
พระนครของพระองค์ พระบรมโพธิสัตว์รับพระมารดาไว้เชิญให้อยู่ใน

เรือนหลวง จึงนำหญิงที่เจริญวัยมาให้อยู่กับพระมารดาในราชนิเวศน์
 เมื่อพระบรมโพงิษฐ์ทวนนั้นดำรงราชย์แล้ว มหาชนมีอำนาจ
 เป็นต้นในเมืองนั้น มีความเกษมสำนาคั่งอยู่ในราโชวาทพระมหาสัตว์
 ต่างก็ไม่เบียดเบียนและมีไต่พยายามชงกันและกัน ทำให้เป็นทรกใคร
 เสมอหน้า มีแต่ความสุขสำราญนิราศอุบถวันตราย ด้วยบุญสมภาร
 แห่งพระมหาสัตว์เจ้า จำเดิมแต่่นั้นมา พระราชาทั้ง ๒ คือ เตชราช
 และปลั่งกราช เสด็จกลับมายังเชษฐบุรีและรั่มบุรีแล้ว ถึงขัใหม่
 ได้นำมหาบรรณาการมาถวายพระบรมโพงิษฐ์ทวนเสมอทุกขัไป เมื่อพระ
 บรมโพงิษฐ์ทวนครองราชสมบัติเมืองพาราณสีแล้ว คุณกิตติศัพท์ก็
 เลื่องลือปรากฏไปในบ้านนิคมและราชธานีใหญ่ ชนทั้งหลายเหล่าใด
 ถูกยกย กนเนอเหลืออยู่แต่กระตูก ชนเหล่านั้นรอดชีวิตคนมาด้วย
 อานภาพไม้เท้าทิพของพระ โพงิษฐ์ทวน พวกนั้นก็ไปยังที่อยู่ของตน
 มีราชธานีเป็นต้น เลื่อมใสต่อคุณพระ โพงิษฐ์ทวนจึงทำคุณให้ปรากฏ
 ทั่วไปในสากลชมพูทวีปด้วยประการฉะนี้
 คราวนั้นท้าวพระยาในโสฬสมหานคร พวกนั้นนำเครื่องมหา
 บรรณาการและคอกไม้เงินคอกไม้ทองมาถวายพระ โพงิษฐ์ทวนเจ้า และตั้ง
 อยู่ในราโชวาทมีหฤทัยอันสงบระงับ ด้วยบุญญาภาพแห่งพระ โพงิษฐ์ทวน
 แล้วทูลลากลับไปยังนครของตน ๆ พวกยกยทั้งหลายที่ไต่พรมมาแต่
 สำนักท้าวเวสสวัณ ก็ไม่อาจทำการช่มเหมงมนุษย์ชาวเมืองนั้นๆได้ เพราะ
 ตั้งอยู่ในโอวาทพระมหาสัตว์เจ้า พวกนั้นไปเฝ้าท้าวเวสสวัณถวายคินพร
 นนเสียบ เลยมมีไต่เช่นฆ่าพวกมนุษย์ต่อไป

คราวนั้นท้าวสักกเทวราชทรงทราบเรื่องนั้นแล้วทรงโสมนัส ให้
 สาธุการแก่พระมหาสัตว์ด้วยพระสร้อยอินไพเราะ แล้วบอกแก่เทวดา
 ในอภิมาวจรเทวโลกว่า มาริสา คุณรธานี นีรทกซ์ ท่านจงมาเถิด
 เราจะไปสู่สำนักสีหนาทกumarพุทธังกูร ท้าวสหัสเนตรพาดภามาวจร
 เทวดาไปสู่สำนักพระโพธิสัตว์ วิงวอนพระโพธิสัตว์ให้เสด็จธรรม มีใช้
 อภิมาวจรเทวดาจะไปแต่ท่านนั้นก็หาไม่ โสฬสมหาพรหมก็ชวนกัน
 มาฟังธรรมของพระบรมโพธิสัตว์ ๆ ยังเทวดาและท้าวมหาพรหมให้ตั้ง
 อยู่ในโอวาทของพระองค์ และให้ตั้งอยู่ในเบญจศีลครุธรรม หม่อมเทวดา
 และมหาพรหม ตั้งอยู่ในโอวาทานุศาสนธรรมของพระบรมโพธิสัตว์แล้ว
 ก็พากันลากลับไปยังที่อยู่ของตน ๆ มนุษย์ชาวชมพูทวีปทั้งปวง
 มีพระราชาเป็นต้น บรรดาที่ตั้งอยู่ในโอวาทพระมหาสัตว์แล้ว ก็อยู่
 เป็นสุขสำราญปราศจากภยภัยทัวะ

เตน การเถเน ด้วยเหตุนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาทรงพระมหา
 กรุณาแก่สัตว์ จึงทรงตรัสแสดงธรรมแก่บริษัทสมณิกษุบริษัทเป็นต้นว่า
 คุณกริกษุทั้งหลาย บุคคลใดเล่าทำอกุศลด้วยไตรทวาร บุคคลเหล่านั้น
 จะไต่เสวยทุกข์เวทนาในโลกนี้ เมื่อจุติจากโลกนี้แล้วย่อมไปเสวยทุกข์
 ใหญ่ในอบายภูมิ นรชนคนใดตั้งอยู่ในกุศลธรรมมีทานและศีลเป็นต้น
 นรชนคนนั้นจะไต่เสวยสุขทุกคืนวัน เมื่อทำลายขันธแล้วก็จะไปเสวย
 ทิพสมย์ดีในเทวโลก เหมือน มหาชนที่ตั้ง อยู่ในโอวาทพระ โพธิ สัตว์ แล้ว

ฉะนั้น

ทูกรภิกษุทั้งหลาย มนุษย์ทั้งหลายเหล่านี้ได้อบรมด้วยกุศลเจตนา
 พากันบำเพ็ญกุศลมทานและศีลเป็นต้น มนุษย์ทั้งหลายเหล่านี้ในครั้ง
 ชาติจากมนุษย์โลกนี้แล้ว ย่อมจะไปเกิดในเทวโลกและพรหมโลก ทูกร
 ภิกษุทั้งหลาย ในกาลปางก่อน โลกสาม (คือ มนุษย์ ๑ เทวโลก ๑
 พรหมโลก) ย่อมมาประชุมในสำนักเวรตถาคตโดยแท้แล

อิทํ สัณหาทชาดกํ สตุถา สสมาหริตฺวา สมเด็จพระบรมศาสดา
 ทรงนำสัณหาทชาดกนมาแล้ว จึงทรงประกาศสังฆกรรม เมื่อจบสังฆกรรม
 แล้วทำจตุรวิษัทธิให้ตั้งอยู่ในมรรคผลมีพระโสคาปติผลเป็นต้น พระทศพล
 จึงประมวลวญชาดกกว่า กงฺกมพีในครั้งนั้นได้เกิดเป็นเทวบุตร พระเจ้า
 พรหมทัตในครั้งนั้นกลับชาติมาคือกุลเถระ พระเจ้าสังกิสสรราชในครั้งนั้น
 กลับชาติมาคือพระสีวลเถระ พระเจ้าสหัสสรราชในครั้งนั้นกลับชาติมาคือ
 พระมหากัสสปเถระ พระเจ้าเชฏฐปุรราชในครั้งนั้นกลับชาติมาคืออุทาย
 เถระ พระเจ้ารัมมปุรราชในครั้งนั้นกลับชาติมาคือโกณฑัญญเถระ ยักษ
 ทัตเป็นเจ้าของไม้เทาทพนกลับชาติมาคือพระองค์ลีมาลเถระ พระเจ้า
 เตชราชในครั้งนั้นกลับชาติมาคือพระโมคคัลลานะ พลังกราชในครั้งนั้น
 กลับชาติมาคือพระสารีบุตรเถระ ยักษผู้รักษาเมืองพาราณสีในครั้งนั้น
 กลับชาติมาคือพระฉนเถระ ท้าวสักกเทวราชในครั้งนั้นกลับชาติมาคือ
 พระอนรุท ขยายแก่ในครั้งนั้นกลับชาติมาคือนางกิลลาโคตมี พระเจ้ากรุง
 พาราณสีในครั้งนั้นกลับชาติมาคือพระอานนท พลาหกเทวบุตรในครั้งนั้น

กลัษชาติมาคือพระเจ้าสุทโธทนมหาราช นางสุนุภาคีในครั้งนั้นกลัษชาติ
 มาคือพระมหาเมธา นางสุวรรณพิมพาในครั้งนั้นกลัษชาติมาคือพระ
 พิมพายโสธรา พระเจ้าสีหนาทราชในครั้งนั้นกลัษชาติมาคือเราผู้ตถาคต
 เทียวแล

จบสีหนาทชาตก
